

TÜRK İŞ

TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU YAYIN ORGANI

ISSN 1300-6843

Aralık 2000 / Ocak 2001 • Sayı 342

**Türkiye'de
en zengin ile
en fakir kesim arasında
yıllık ortalama gelir açısından
234 kat fark
bulunuyor**

**Türkiye'deki
en yoksul
134 bin aile yılda
ortalama 262 milyon lira
kazanıyor**

**En zengin
134 bin aile de ise ortalama
gelir yıllık 61 milyar.**

**Türkiye
bu haliyle
OECD ülkeleri arasında
gelir dağılımı en dengesiz
ülke**

GELİRDE İNSAFSIZ UÇURUM

TÜRK-İŞ

TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI
KONFEDERASYONU
Yayın Organı

TÜRK-İŞ YÖNETİM KURULU

Bayram MERAL
Genel Başkan

Hüseyin KARAKOÇ
Genel Sekreter

Mustafa KUMLU
Genel Mali Sekreter

Salih KILIÇ
Genel Eğitim Sekreteri

Çetin ALTUN
Genel Teşkilatlandırma Sekreteri

SAHİBİ:

TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI
KONFEDERASYONU
TÜRK-İŞ Adına
Genel Başkan
Bayram MERAL

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ:
Enis BAĞDADIOĞLU

YAYINI HAZIRLAYAN:
Sevkuhan NEVSUHAN

FOTOĞRAFLAR:
Necdet UZMAN

DİZGİ - MİZAMPAJ:
Münir GÜRAN

YÖNETİM YERİ

TÜRK-İŞ Genel Merkezi
Bayındır Sk. No. 10
Yenişehir / ANKARA
Tel: 433 31 25 (4 Hat) (Santral)
Fax: 433 68 09 - 433 85 80

Dergimizde yayınlanan yazılar
yazarların düşüncesine aittir.

DERGİMİZ BASIN AHLAK
YASALARINA UYAR

Baskı :

Yorum Matbaacılık
Tel : 229 61 20 - 395 21 12

.İÇİNDEKİLER

4

TÜRK-İŞ
BAŞKANLAR KURULU
TOPLANDI

8

"SEFALET ÜCRETİ"
BELİRLENDİ

12

EMEK
PLATFORMU:

"Dikkate
alınmazsak
sokağa çıkarız"

14

OKUYAN'A
SÖZÜ
HATIRLATILDI

17

DEPREM
EVLERİ
TAMAMLANIYOR

18

GELİR BÖLÜŞÜMÜ
Enis BAĞDADIOĞLU
TÜRK-İŞ Araştırma Müdür Yardımcısı

23

2000 ve 2001'e BAKIŞ
Namık TAN
TÜRK-İŞ Araştırma Müdür Yardımcısı

29

EMEKLİ AYLIĞINI
HAKETMEYEN SİGORTALI
İŞÇİYE KIDEM TAZMİNATI
ÖDENMESİ
Celal TOZAN
SSK Tahsis Daire Başkanı

31

EVE-İŞ-VERME
Yıldırım KOÇ
TÜRK-İŞ Genel Başkan Danışmanı

39

OCAK'2001
GIDA HARCAMASI

43

TOPLU SÖZLEŞMELERDE
SON DURUM

44

ÇALIŞMA YAŞAMINDA
ARALIK-OCAK

23

KÖŞEMDEN
Kaya ÖZDEMİR

BAYRAM MERAL

TÜRK-İŞ Genel Başkanı

ÇÖZÜM HALKIMIZIN TALEPLERİNE KULAK VERMEKTEN GEÇİYOR

Türkiye yeniden zor günler yaşıyor. Fransa'da sözde Ermeni soykırımına ilişkin gerçekdışı iddiaların Parlamento'da ve Paris Belediye Meclisi'nde kabul edilmesi, İngiltere'de ve bazı başka ülkelerde gerçekdışı iddiaların yeniden gündeme getirilmesi, Türkiye aleyhinde yeni bir saldırının unsurlarıdır.

Avrupa Parlamentosu'nun 15 Kasım 2000 tarihli kararında yer alan talepler de Türkiye'nin üniter devlet yapısının bütünlüğü ve bağımsızlığıyla kesinlikle bağdaşmayan ve TÜRK-İŞ olarak açık bir biçimde protesto ettiğimiz konulardır.

Avrupa Birliği, IMF, Dünya Bankası ve Dünya Ticaret Örgütü'nün istekleri ve dayatmaları, Türkiye'deki ekonomik krizin asıl nedenidir. Krizin sorumluları, krizden çıkmak adına, krizi daha da derinleştirici öneriler getirmektedir.

Diyarbakır'da güvenlik güçlerimize yönelik saldırı, terör eylemlerinde yeni bir aşamayı göstermektedir. Hedef, Türkiye için kahramanca mücadele eden ve bölücülerin ve Cumhuriyet düşmanlarının üzerine kararlı bir biçimde giden güvenlik güçlerimizdir. Diyarbakır Emniyet Müdürü Gaffar Okkan ve arkadaşları, bölgede özlenen ilişkileri kurmuşlar, oyunları boşa çıkarmışlardır. Bu nedenle de, uluslararası ilişkileri de tahmin edilen bir saldırının kurbanı olmuşlardır. Gaffar Okkan'ı, bu suikastta hayatlarını kaybeden diğer beş polisimizi ve Türkiye için canlarını seve seve veren tüm diğer şehitlerimizi rahmetle, saygıyla ve sevgiyle anıyoruz.

Türkiye bu saldırıları da atlatacak güçtedir. Bu saldırılar, Türkiye'de ulusal birlik ve bütünlüğün daha da

pekişmesine yol açacaktır. Bu konuda en büyük görev, siyasilerimize düşmektedir.

Her gün kamuoyuna çeşitli biçimlerde yansıyan yolsuzluklar Türkiye'ye terörden daha fazla zarar vermektedir. Terörle mücadelede gösterilen kararlılık, yolsuzluklarla, rüşvetle, hırsızlıklarla, haksız kazançla mücadelede de gösterilmelidir. Halkımız geçmişin siyasi ayrımlarını aşmıştır; yolsuzlukların üzerine kararlılıkla gidenlerin yanında ve arkasındadır.

Türkiye'nin üniter devlet yapısının bütünlüğü ve bağımsızlığı tehdit altındadır. Türkiye'yi savunmak, yolsuzluklarla etkili bir biçimde mücadeleden, IMF ve Avrupa Birliği dayatmalarına karşı halkımızın güvenini kazanmaktan geçmektedir. TÜRK-İŞ, bu doğrultuda atılan ve atılacak adımları daima desteklemiştir ve desteklemeye devam edecektir. Çalışma mevzuatımızın onaylanmış ILO Sözleşmeleri ile uyumlu hale getirilmesi, iş güvencesi yasa tasarsının (gerekli değişiklikler yapılarak) yasalaştırılması ve kamu kesimi toplu sözleşme görüşmelerinde kayıpların telafi edici ve milli gelir artışından pay verici bir çizginin izlenmesi, yağma ve talanın aracı olan özelleştirmelerin durdurulması, ülkemizde çalışma banşını güçlendirecek, Türkiye'nin gücüne güç katacaktır.

TÜRK-İŞ BAŞKANLAR KURULU TOPLANDI

MERAL: *"Böyle talana, böyle hortumlamaya Van Gölü'nün suyu bile yetmez"*

Toplantıda 2001 yılı kamu sözleşmelerinde, "geçmiş dönem enflasyonu ile prime tabi kazancın üst sınırındaki büyük artışın, özel indirimde ve gelir vergisi dilimlerindeki yetersiz artışın yol açtığı kayıpları telafi edecek ve milli gelir artışından pay alınmasını sağlayacak bir zam talep edilmesi" kararı alındı.

Toplantıda, Başbakan Bülent Ecevit'in ziyaret edilmesi ve hiçbir olumlu sonucu görülmeyen özelleştirilmelerin durdurulması, İş Güvencesi Yasa Tasarısı'nın yasalaştırılması ve Zorunlu Tasarruf Fonu'ndaki paraların hak sahiplerine ödenmesi başta olmak üzere öncelikli taleplerin iletilmesi tavrı benimsendi.

TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu, 16 Ocak 2001 tarihinde İzmir'de toplandı. Toplantıda, 2001 yılı kamu sözleşmelerinde "Geçmiş dönem enflasyonu ile prime tâbi kazancın üst sınırındaki büyük artışın, özel indirimde ve gelir vergisi dilimlerindeki yetersiz artışın yol açtığı kayıpları telafi edecek ve milli gelir artışından pay alınmasını sağlayacak bir zammın talep edilmesi" kararı alındı. Toplantıda, Başbakan Bülent Ecevit'in ziyaret edilmesi ve hiçbir olumlu sonucu görülmeyen özelleştirmelerin durdurulması, iş güvencesi yasa tasarısının yasalaştırılması ve zorunlu tasarruf fonundaki paraların hak sahiplerine ödenmesi başta olmak üzere öncelikli taleplerin iletilmesi tavrı benimsendi.

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral, toplantıyı açış konuşmasında artışıyla ekssisiyle 2000 yılının geride kaldığını, 2001 yılına ülke sorunlarının daha arttığı bir atmosferde girildiğini belirtti. Tarımda ve hayvancılıktaki olumsuzlukların devam ettiğini, işsizliğin bütün yönleriyle arttığını, yatırımların durduğunu, gelir dağılımı adaletsizliğinin had safhaya vardığını ifade eden Meral, özelleştirme nedeniyle binlerce işçinin işsizliğe mahkum edildiğini, enflasyonun hedeflenen noktaya getirilemediğini, 2001 yılı bütçesinin büyük bölümünün tıpkı 2000 yılı bütçesi gibi büyük oranda faizlere ayrıldığını ifade etti. Meral konuşmasında ana hatları ile şu konulara değindi:

- Hükümet ülke sorunlarını, IMF'nin, Dünya Bankası'nın ve Avrupa Birliği'nin önerileri doğrultu-

sunda çözebileceğine inanmaktadır. Elbette ki, ülkemizin ve halkımızın yararına olacak ciddi bazı taleplerin dikkate alınmasının doğru olacağına biz de inanmaktayız. Fakat IMF'nin dayattığı programlar, yatırımları durdurmuş, işsizliği artırmış, zengini daha zengin, yoksulu daha da yoksul etmiş, iç ve dış borçların yükselmesine yol açmıştır. Uygulanan bu programdan işçi mi, memur mu, emekli mi, esnaf mı, sanatkar mı, kısacası halkın hangi kesimi memnundur? Halk bugün kan ağlamaktadır. IMF'nin isteklerine uyan hangi ülke halkını mutlu etmiştir? Bir taraftan IMF'den üç beş kuruş yardım aldım diye sevineceksin, diğer taraftan batan bankalara katrilyonları aktaracaksın. Böyle bir özelleştirme, böyle bir ekonomik model dünyanın neresinde vardır?

- İkinci konu ise Avrupa Birliği ile ilişkilerimizdir. Avrupa Birliği'ne katılmak bizim de arzumuz ve isteğimizdir; fakat Avrupa'nın önümüze koyduğu ağır faturayı ödeyerek değil. Adaylık ve üyelikte, diğer Avrupa ülkelerine uygulanan koşullar bizim için de geçerli olmalıdır. Avrupa Birliği'ne girebilme umuduyla beklemenin doğru olmadığını, bu nedenle ülke sorunlarını çözebilmek için kendi öz kaynaklarımızın devreye sokulmasının daha doğru olacağını düşünüyoruz. Çünkü bizlerin de uluslararası toplantılarda edindiğimiz bilgiler ve izlenim, Avrupa Birliği'ne girebil-

memizin daha çok uzun bir zaman alacağıdır. Aslında Avrupalı, gümrük birliğine girmemizle isteklerinin büyük bir bölümünü zaten elde etmiştir.

- Sözde Ermeni soykırımı konusunda Avrupa Parlamentosu'nun aldığı karar ve bazı ülkelerin Meclislerinde gündemde bulunan tasarıları üzüntüyle karşılıyoruz ve kendilerini protesto ediyoruz.
- Yağma ve talan biçimindeki özelleştirme, stratejik önemdeki madenlerimize de el atmıştır. Ayrıca, son günlerde bize gelen haberlere göre, Emekli Sandığı'na bağlı oteller de birilerine el altından uzun süreli olarak kiralanmıştır.
- Ülkemizdeki vurgunun ve talanın hangi boyutlarda olduğu son dönemde hepimizin gözleri önüne bir defa daha serilmiştir. Böyle talana, böyle hortumlamaya Van Gölü'nün suyu bile yetmez. Bu talancıların üzerine acımasızca gidilmelidir. Bugünkü talanın ve vurgunun içerisinde hiçbir işçi yoktur. Aksine, tasarrufu teşvik fonundaki paraların ödenmemesiyle ve diğer nedenlerle, işçinin ve memurun büyük kaybı vardır.
- Elbette ki, ülkemizde çok dürüst işverenler de bulunmaktadır. Ama, işçinin kendisini güvencede hissederek daha üretken olabilmesi için gerekli olan iş güvencesi yasa tasarısı ile ilgili kıyametler koparan, gazetelere ilanlar veren bazı işverenlere bizim de söylecek sözümüz vardır.

- Vergi kaçırıcılar, SSK'ya primlerini yatırmayanlar, banka batıranlar, devletten aldığı kredileri binbir hileli yolla geri ödemeyenler, işçinin 102 milyon lira asgari ücretini çok görenler, özelleştirmeyi bir ganimet kabul ederek kamu mallarını yağmalayanlar, çocuğunu askere göndermeyerek devlete yalnızca para ödeyenler, devlet bankalarını yağmalayarak adına görev zaranı derdirenler, hayali ihracat ve vergi iadesi yoluyla devleti soyanlar, hormonlu ve hastalıklı et ithal ederek halkın sağlığıyla oynayanlar işçiler değildir. Bunları yapanlar bellidir. Bunların halkımıza söyleyebilecekleri tek bir sözleri vardır. O da özür dilemektir. Bu ülke onların babalarının çiftliği değildir. Cumhuriyet hükümetleri de bunların talimatlarıyla hizmet üreten siyasi kurum ve kuruluşlar olmamalıdır. Bu ülkede bunları yapanlar kendilerinin haklılığını iddia edemezler.

- Buradan, işçiyi köle gibi çalıştırmayı amaçlayan zihniyet sahibi işverenlere sesleniyorum: Aklınızı başınıza toplayın. Aksi takdirde, bu gök kubbenin altında sizi rahat bırakma-

yız ve bu gök kubbeyi başınıza yıkarız. Sizlerin amacı bu ülkede kavga yaratarak demokratik parlamenter sistemi zaafa uğratmaksa, bu oyuna gelmeyiz; çünkü 12 Eylül'de neler kazandığının bilincindeyiz. Bu ülkenin nimetlerini baba mirası gibi kullanmaya çalışacaksanız buna da müsaade etmeyeceğiz. Bu çı-

kar çevrelerinin yağması-na ve talanına göz yuman, vurgunun ve talanın üzerine gerektiği gibi gitmeyen siyasilere de meydanları dar edeceğiz.

- Bugünkü hükümet ülke sorunlarını çözmekte zorlanmaktadır; çünkü hükümet, IMF'nin - Dünya Bankası'nın - Avrupa Birliği'nin ve vurgunu-talanı

alışkanlık haline getirmiş, vurgunu-talanı kesildiği zaman ülkede ekonomik bunalım yaratmayı çok iyi becermiş bazı sermaye çevrelerinin baskısı ve tehdidi altındadır.

- İşbaşında hangi siyasi partiye mensup hükümetler olursa olsun, haksızlığa, vurguna, talana, hortumlamaya karşı mücadele ettiği ve kararlı bir biçimde olayların üzerine gittiği taktirde bizden destek görecektir.

- TÜRK-İŞ'in bu tavını, yıllardan beri doğrunun yanında olduğunu gösterir tutum ve davranışının bir ifadesidir. Umuyorum, siyasilerimiz, TÜRK-İŞ'in açıkladığı bu düşünceleri dikkate alarak ülke sorunlarına çözüm bulacaklardır.

- 2001 yılı mücadele gerektiren bir yıl olacaktır. Bu yıl toplu sözleşme görüşmelerinin yapılacağı ve özelleştirmenin bütün hızıyla devam edeceği bir

yıldır. Geçmiş yıllarda olduğu gibi, bu yıl da sorunların üstesinden gelebilmemiz için her zamankinden daha fazla birliğe ve bütünlüğe ihtiyaç vardır. Her zaman olduğu gibi, bu yıl da, sorunların üstesinden gelebilmek için bu birliği ve bütünlüğü göstereceğinize inanıyor, hepinize saygılar sunuyorum. ■

TÜRK-İŞ BAŞKANLAR KURULU BİLDİRİSİ

(İZMİR, 16 OCAK 2001)

TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu Türkiye Cumhuriyeti'nin bütünlüğünün ve bağımsızlığının ve laik ve demokratik sosyal hukuk devletinin korunması ve güçlendirilmesini her şeyin üstünde tutmakta; Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye yönelik politikasının değiştirilmesini istemektedir. Türkiye, IMF'nin dayattığı istikrar programları nedeniyle önemli bir ekonomik kriz yaşamaktadır. Yatırımlar durmuş, üretim azalmış, işsizlik artmıştır. Ülkemizin ve halkımızın sorunları her geçen gün daha da ağırlaşmaktadır. Türkiye'nin sorunları, IMF, Dünya Bankası ve Avrupa Birliği'nin dayatmaları ile çözülemez. Sorunlarımız, parlamenter demokratik düzen içinde özkaynaklarımız yağmalatılmadan ülkemiz yararına kullanılarak çözülecektir. Başkanlar Kurulumuz, yolsuzlukların ve rüşvetin üzerine kararlı bir biçimde gidilmesini talep etmekte ve bu doğrultuda atılan adımları desteklemektedir.

TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu, sözde Ermeni soykırımı konusunda gerçek dışı iddiaları kabul eden Avrupa Parlamentosunu ve bu konuda karar kabul eden veya taslakları görüşmekte olan ülke parlamentolarını şiddetle protesto etmektedir.

Başkanlar Kurulumuz, iş güvencesi yasa tasarısının, hizmet akdinin feshinde geçerli bir neden aranması ve bu durumun yargı kararlarıyla saptanmasını sağlayacak biçimde, Hükümetin verdiği söz doğrultusunda yasalaşmasını talep etmektedir. İş güvencesinin sağlanması, kaçak işçiliği azaltacak, SSK'nın topladığı primi ve devletin topladığı vergiyi artıracak, işyerinde üretimin artırılmasına ve çalışma başının sağlanmasına katkıda bulunacaktır.

İşçilerin ve memurların zorunlu tasarruf fondadaki parasının tümü hak sahiplerine nakden ve defaten ödenmeli, nemanın hesaplanmasında devlet tahvili faizleri esas alınmalıdır. SSK'nın sorunlarına çözüm bulunmalı, Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş kanun hükmünde kararnameyle dayanılarak yapılan düzenlemeler iptal edilmelidir. Çalışma mevzuatımız onaylanmış ILO Sözleşmeleri ile uyumlu hale getirilmeli, özellikle hak grevi hakkı öncelikle yeniden tanınmalıdır; işkolu düzeyinde toplu sözleşme yapma hakkı yeniden tanınmalıdır. Başta belediye işçileri olmak üzere, tüm işçi alacakları hak sahiplerine ödenmelidir.

TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu, yağma ve talanın aracı olan özelleştirmenin durdurulmasını, öncelikle de bu işyerlerinde çalışan işçilere iş güvencesi sağlanmasını istemektedir. Tasarona laşmaya, ilgili Başbakanlık genelgesi de uygulanarak, son verilmeli; kamu kesiminde emalet iş artırılmalı; geçici ve mevsimlik işçilerin kadroya geçirilmesi sağlanmalı; kaçak işçilikle etkili bir biçimde mücadele edilmelidir.

Başkanlar Kurulumuz sendika karşıtı bir tavır içinde olan ve işçi kıyımı yapan işverenlere ve özel olarak da TANSAS işverenine karşı tüketimden gelen gücümüzün TÜRK-İŞ'in yönlendiriciliğinde etkili bir biçimde kullanılması istemekte; Tekgıda-İş Sendikamızın başlattığı sendikalı işçilerin ürettiği ürünlerin tüketiminin teşvik edilmesi kampanyasını desteklemektedir. Ulusal sanayimizin karşı karşıya bulunduğu sorunlar da gözönünde bulundurularak, ithal ürünler yerine yerli üretimin tüketimi tercih edilmelidir.

Başkanlar Kurulumuz, Teksif Sendikamızın toplu sözleşme sürecindeki çabalarını ve mücadelesini desteklemektedir. TÜRK-İŞ, 2001 yılı kamu kesimi toplu sözleşme görüşmelerinde, geçmişte olduğu gibi tam bir birlik ve bütünlük içinde hareket ederek, geçmiş dönemin enflasyonunun, prime tabi kazancın üst sınırındaki büyük artışın, özel indirimde ve gelir vergisi dilimlerindeki yetersiz artışın yol açtığı kayıpları telafi edecek ve milli gelir artışından pay alınmasını sağlayacak bir zam talep edecektir. Fedakarlık yapması gerekenler halkımız değildir, sömürücüler, rantiyeler ve soygunculardır.

TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu, Ağaç-İş Sendikamızın Kütahya Simav'da Setaş Orman Mahsulleri A.Ş. işyerinde 25 Mayıs 2000 gününden beri sürdürdüğü grevi, Kristal-İş Sendikası'nın Turgutlu'da Dolar Blok işyerinde 52 gündür devam eden ve Mardin'de Martu işyerinde 9 Ocak 2001 günü başlayan grevlerini, Deri-İş Sendikamızın sendikal örgütlenmesi sırasında Çorlu ve Kayseri'de işten çıkarılan işçilerin başlattıkları direnişleri, ülkemizdeki tüm meşru ve demokratik mücadeleleri desteklemektedir.

Hükümet, iş güvencesi, zorunlu tasarruf ve diğer vaatleri konusunda gerekeni yapmazsa, TÜRK-İŞ, demokratik tepkisini Türkiye genelinde en etkili bir biçimde gösterecektir. ■

"SEFALET ÜCRETİ" BELİRLENDİ

**DİE verileri bile
dikkate alınmadan
belirlenen yeni
asgari ücrete
TÜRK-İŞ
muhtalefet şerhi
koydu**

Asgari Ücret Tespit Komisyonu ilk toplantısını 19 Ekim 2000 tarihinde yaptı. Yeni asgari ücret, komisyonun altıncı toplantısında, 18 Aralık 2000 tarihinde, hükümet ve işveren onayı, TÜRK-İŞ'in muhtalefetiyle belirlenirken asgari ücretin vergi dışı bırakılması ikinci toplantıda gündeme geldi. Oluşturulan alt komisyon asgari ücretin vergi dışı bırakılması konusunda oluşturduğu ortak görüşü Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Yaşar Okuyan'a Bakanlar Kuruluna sunulması talebi ile ilettiler. Bakan Okuyan ise talebi Bakanlar Kurulu'nun onayına sunmadı.

TÜRK-İŞ adına Genel Eğitim Sekreteri Salih Kılıç, TİSK adına Genel Sekreter Bülent Pirler, Bakanlık adına ise Çalışma Genel Müdürü Ömer Benokan'ın katıldığı asgari ücret tespit toplantılarında TÜRK-İŞ asgari ücretin bir se-

falet ücreti olmaktan çıkarılmasını ve dört kişilik bir ailenin geçimini sağlayacak nitelikte olmasını savundu. Ancak Hükümet ve işverenlerin DİE önerilerini bile dikkate almadan asgari ücreti belirleme yoluna gitmesi TÜRK-İŞ'in muhtalefetine neden oldu. TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu, yeni asgari ücretle ilgili şu açıklamayı yaptı:

"Asgari ücret, TÜRK-İŞ'in itirazlarına rağmen Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve TİSK'in onayı ile brüt 139 milyon 950 bin lira olarak açıklanmıştır. Bu rakamın neti 102 milyon lira olarak gerçekleşecektir. Yapılan belirlemede yıllardır veri olarak kabul edilen DİE tespitleri de dikkate alınmamış, asgari ücretin 153 milyon 436 bin 338 TL olması gerektiğini bildiren DİE önerisi de reddedilmiştir.

Devleti talan edenlere, bankaları batıranlara, aldığı kredilerin üzerine yatanlara

gücü yetmeyen siyasiler ve hükümet, büyük bir kitleyi ilgilendiren asgari ücretle çalışanlara acımasız bir ekonomik tokat atmıştır.

Bütün itirazlarımıza rağmen IMF politikasını uygulayan hükümetin aldığı önlemler ekonomide en ufak bir iyileşmeyi beraberinde getirmemiş, aksine ülke iflasın eşiğine gelmiştir. Yıllardır devlet imkanlarını bir avuç sermaye için kullanan siyasiler asgari ücret tespitinde de aynı kesimi gözetmiş, milyonlarca çalışanı bir kez daha açlığa mahkum etmiştir. Yeni belirlenen asgari ücretin gerekçesini, "ekonomik sıkıntılar" olarak gösteren hükümet ve sermaye kesimi, bu tavrıyla 2001 yılının çalışanlar açısından nasıl geçeceğinin sinyali vermiştir.

Belirlenen yeni asgari ücretin işçilere meydanların davetiyesini çıkardığı bilinmelidir."

Asgari ücret, işçi ve ailesi-
nin günün ekonomik ve
sosyal koşullarına göre insanca
yaşamaları mümkün kılacak,
insanlık onuruyla bağdaşacak
bir ücrettir. Bu yönüyle asgari
ücret, bir üretim faktörü olarak
emeğin bedeli olmanın ötesin-
de, insanın yaşaması, varlığını
sürdürmesi için gerekli gelirdir.
Asgari ücretin sosyal yönü, bu
gelir düzeyinde çalışmak zorun-
da olan büyük bir çoğunluğun
tek gelir kaynağı olması baki-
mindan önemlidir.

Asgari ücret, çalışanların
düşük ücretlere karşı korunma-
sını sağlayan en etkin sosyal
politika araçlarından birisidir.
Çünkü işçi, emeğinden başka
bir gelir elde etme imkanına sa-
hip değildir. Bu nedenle, çoğu
zaman kendisine önerilen düş-
ük ücreti kabul etmek zorunda
kalmaktadır. Özellikle pazarlık
gücü zayıf olan sendikası işçi-
lerin korunması ve ücret düze-
yinin, insan onuruna yaraşır bir
yaşama düzeyini sağlayacak
tutarda belirlenmesini sağla-
mak bu açıdan önemli olma-
ktadır. Bu yaklaşım, "sosyal dev-
let" olmanın bir gereğidir ve "as-
gari ücret felsefesinin" doğal
yansımasıdır.

Asgari ücrete ilişkin ulusla-
rarası düzenlemelerde "çalışan-
ların düşük ücretlere karşı koru-
ma" amacı ön plandadır. Ülke-
mizde de asgari ücreti yasal
yoldan belirlemenin temelinde
bu amaç bulunmaktadır.

Nitekim Asgari Ücret Yönet-
meliği asgari ücreti, "işçilere
normal bir çalışma günü karşılı-
ğı olarak ödenen ve işçinin nor-
mal gıda, konut, giyim, sağlık,
ulaşım ve kültür gibi zorunlu ih-
tiyaçlarını günün fiyatları üze-
rinden asgari düzeyde karşıla-
maya yetecek ücret" olarak ta-
nımlamakta ve belirlenen tuta-
rın altında ödeme yapılamaya-
cağı hükme bağlanmaktadır.

Ancak, Komisyonu'nun hü-
kümet-işveren kesimini oluşturan
oy çoğunluğu; bu konuda-
ki mevzuatı, geçmişten bu yana
oluşan hesaplama yöntem-

ASGARI ÜCRETE TÜRK-İŞ'İN KARŞI OY GEREKÇESİ

lerini, toplantılara başladığı
günden bu yana yapılan çalış-
maları bir tarafa bırakarak, Ko-
misyonunun karar verme irade-
sini ortadan kaldıracak bir
tutumla belirleme yapma yolu-
nu tercih etmiştir.

Belirlenen ve ilan edilen as-
gari ücret;

- pazarlık konusu edilmiştir.
- işçinin geçimini sağlamak-
tan uzak, sefalet ücreti düzeyin-
dedir.
- bilimsel, objektif ve güve-
nilir verilerle tespit yerine, da-
yatmalar sonucudur.
- çalışanların ekonomik ve
sosyal şartlarını daha da kötü-
leştirmektedir.
- gelir dağılımını daha da
bozmakta ve yoksulluğu artır-
maktadır.

Asgari ücret tespit edilirken
şimdiye kadar uygulanan yön-
tem; çalışanların fizyolojik ih-
tiyaçları ile tutarlı ve dengeli
beslenme için gerekli besin
maddelerinin tespiti ve bunun
için yapılması gereken toplam
harcama tutarının Devlet İsta-
tistik Enstitüsü (DİE) tarafından
hesaplanmasıdır. DİE bu he-
saplamayı yapmış ve bu tuta-
rın 2000 Aralık ayı itibariyle net
153.436.336. TL/ay olması ge-
rektiğini ortaya koymuştur.

Ancak siyasal iktidar, Ulus-
lararası Para Fonu (IMF) ile ya-
pılan stand-by anlaşması çer-
çevesinde uyguladığı ekono-
mik istikrar programını gerekçe
gösterek, 2001 yılında geçerli
olacak asgari ücret tutarlarını
daha düşük belirleme yolunu
siyasal tercihi olarak ortaya
koymuştur.

Hükümet-işveren oy çoğun-
luğuyla belirlenen asgari ücret-
ten yaklaşık yüzde 27 oranında
gelir vergisi, sosyal sigorta primi
vb. kesintiler yapılmaktadır. Bu
kesintiler de dikkate alındığın-
da, çalışanların karşı karşıya bı-
rakıldıkları ekonomik ve sosyal
yaşama koşulları tüm olumsuz-
luğuyla çarpıcı olarak ortaya
çıkarmaktadır. Hükümet, gelirleri-
ni artırmak için çoğu vergiyi
yüzde 200'e varan oranlarda
arttırırken, asgari ücret artışını
yıllık yüzde 23,7 ile sınırlı tut-
muştur. 2001 yılında geçerli
olacak asgari ücret düzeyi, SSK
primine esas taban gelir olan
150.000.000.-TL'nin bile altında
kalmaktadır. Ayrıca, memur
maaşlarına 1 Ocak 2001 tari-
hinden geçerli olmak üzere ya-
pılan zamandan sonra, en düşük
memur maaşının 15'inci dere-
cenin 1'ci kademesi itibariyle
net 155.188.000.-TL, bunun brüt-
tünün de 195.438.000.-TL oldu-
ğu dikkate alındığında, bu du-
rumun asgari ücretin belirlen-
mesi çalışmalarında dikkate
alınmaması da ciddi bir çelişki
olmaktadır.

Ülke ekonomisinin geldiği
olumsuzluklarda çalışanların
herhangi bir sorumluluğu bu-
lunmamaktadır. Aksine, uygu-
lamalardan en fazla zararı, gi-
derecek ağırlaşan geçim koşulları
karşısında dar ve sabit gelirli
geniş halk kesimleri görmektedir.

İşçi kesimi olarak, savundu-
ğumuz görüşlerin Komisyon çalış-
malarında dikkate alınma-
ması ve asgari ücretin hükümet
tarafından tek taraflı olarak tes-
pit ve ilanına yönelik dayatma-
larına karşı olduğumuz için alı-
nan karara muhalifiz. ■

Ürettiğimizi Tüketelim ve Tükettirelim

Sahiplenilmeyen bir hakkın yaşama geçmesi nasıl olanaklı değilse; duyarlılık gösterilmeyen ve emek verilmeyen herhangi bir sorunun aşılması veya çözümlenmesi de öylesine olanaklı değildir.

Ağustos ayı içinde başlattığımız "Üretiyorsak tüketeceğiz; üretmiyorsak tüketmeyeceğiz" kampanyası işte bu anlayışın somut bir sonucu ve ürünüdür.

Başlattığımız kampanyanın genel amacı; bir yandan sendikal hak ve özgürlüklere, çalışma hakkına ve iş güvencesine dikkat çekerek sendikalaşmanın önemini vurgulamak, diğer yandan da tüketici bilincini geliştirmektir.

Kampanyanın etkili olması için çıkarttığımız Tüketici Bültenlerinde tüm üyelerimizi, ürettikleri ürünleri satın almaya ve tüketmeye çağırırken, sendikal hak ve özgürlüklere saygılı olmayan, sendikasızlaştırmayı ve güvencesiz işçi çalıştırmayı "kâr aracı" olarak gören üreticilerin ürünlerinin alınmaması çağrısında bulunulmuştur.

Çünkü bu işletmelerde çalışan onbinlerce işçi hiçbir sosyal güvencede olmadan çalıştırılıyor, sendikalaşma hakları kimi zaman zorbalıkla, kimi zaman hukuk dışı uygulamalarla engelleniyor.

Toplu sözleşme haklarından yoksun olarak çalıştırılan bu işçiler, çoğu kez kötü çalışma ortamlarında, din-

lenme hakları olmaksızın uzun sürelerle çalıştırılıyor.

"Üretiyorsak tüketeceğiz; üretmiyorsak tüketmeyeceğiz" kampanyasının daha etkili olması için tüm üyelerimize önemli sorumluluklar düşmektedir.

Bu sorumluluklardan en önemlisi, üyelerimizin ve tüm aile bireylerinin sendikal işçilerin ürettiği ürünleri alma konusunda duyarlılık göstermeleridir. Bu konuda kampanyanın başladığı ilk günden itibaren üyelerimizin gösterdiği duyarlılığa teşekkür ediyoruz.

Ancak kampanyayı daha da genişletmek ve etkili kılmak için tüm üyelerimizin kampanya doğrultusunda yakın çevresini; komşularını, arkadaşlarını ve dostlarını da uyarak, üyelerimizin kendi ürettikleri ürünleri satın almaya ve tüketmeye yönlendirmeleri gereklidir. Böylece örgütlü üyelerimizin ürettiği sağlıklı ve güvenli ürünlerin tüketilmesi alışkanlığı oluşturulacaktır. Bu yaklaşım aynı zamanda sendikal hak ve özgürlüklere saygı göstermeyen işverenlere karşı ortak tutum geliştirilmesi anlamına gelecektir.

"Üretiyorsak tüketeceğiz; üretmiyorsak tüketmeyeceğiz" kampanyasının daha da etkili olması için tüm örgütlü üyelerimizin duyarlılıklarını sürdüreceğine ve bu doğrultuda yakın çevresini de uyaraacağına inanıyorum. ■

Hüseyin KARAKOÇ
TEKGIDA-İŞ Genel Başkanı
TÜRK-İŞ Genel Sekreteri

TÜRK-İŞ'TEN

TÜKETİCİ OLARAK GÜCÜMÜZÜ KULLANALIM

TÜRK-İŞ'in 1-5 Aralık 1999 tarihlerinde toplanan 18. Genel Kurulunda oybirliğiyle alınan aşağıdaki karar, tüketici olarak gücümüzün önemini vurgulamaktaydı:

"Devlet, tüketiciyi koruyucu mevzuatın etkili bir biçimde uygulanmasını sağlamalıdır. TÜRK-İŞ, sendikal mücadelede, tüketiciyi koruyucu mevzuatı ve tüketici boykotlarını da etkili bir biçimde kullanacaktır."

TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu'nun 16 Ocak 2001 tarihinde İzmir'de yapılan toplantısında oybirliğiyle kabul edilen kararda da şöyle denilmektedir:

"Başkanlar Kurulumuz sendika karşıtı bir tavır içinde olan ve işçi kıyımı yapan işverenlere karşı tüketimden gelen gücümüzün TÜRK-İŞ'in yönlendiriciliğinde etkili bir biçimde kullanılmasını istemekte; Tekgıda-İş Sendikamızın başlattığı sendikal işçilerin ürettiği ürünlerin tüketiminin teşvik edilmesi kampanyasını desteklemektedir. Ulusal sanayimizin karşı karşıya bulunduğu sorunlar da gözönünde bulun-

durularak, ithal ürünler yerine yerli üretimin tüketimi tercih edilmelidir."

Tekgıda-İş Sendikası 4. tüketici bültenini çıkarmış ve yaygın bir biçimde dağıtmıştır. TÜRK-İŞ, bu bülte de yer alan bilgilerin kamuoyuna en yaygın biçimde iletilmesi için TÜRK-İŞ Dergisi ve Gazetesini etkili bir biçimde kullanacak ve halkımızın tüketileceği ürünlerin belirlenmesinde sendikal işçilerce üretilen ürünlerin tercih edilmesi için bölge ve il temsilcilikleri aracılığıyla gereken çabayı gösterecektir.

Çalışanların tüketici olarak gücü, işçi hak ve özgürlüklerinin ve sendikal hakların korunması ve geliştirilmesi mücadelesinde son derece etkili bir araçtır. Sendikalarımızın kendi örgütlü oldukları işyerlerinde üretilen ürünleri, yayınlacakları tüketici bültenleri aracılığıyla kamuoyuna duyurmalı, sendikal çalışmanın önemli bir alanıdır. Sendikalarımızın, yayınlayacakları tüketici bültenlerinde yer alan veya doğrudan TÜRK-İŞ'e iletecekleri bilgiler, TÜRK-İŞ'in imkanlarıyla daha geniş bir kamuoyuna duyurulacaktır. ■

EMEK PLATFORMU:

**“Dikkate
alınmazsak
sokağa
çıkacağız”**

EMEK PLATFORMU BAŞKANLAR KURULU AÇIKLAMASI

(9 OCAK 2001)

Emek Platformu Başkanlar Kurulu, Türkiye Kamu-Sen'in sözcülüğünde 9 Ocak 2001 günü Türkiye Kamu-Sen Genel Merkezinde toplanarak, ülkemizin ve halkımızın giderek ağırlaşan sorunlarını değerlendirmiştir.

- Emek Platformu Başkanlar Kurulu, sorunlarımızın, çoğulcu ve katılımcı parlamenter demokratik düzen içinde, Türkiye Cumhuriyeti'nin bağımsızlığının, ulusal egemenliğin ve laik ve demokratik sosyal hukuk devletinin özenle korunarak çözülebileceği inancını vurgulamaktadır. Sermaye tarafından desteklenen ve hükümetçe uygulanan IMF politikaları, halkımızı hızla yoksullaştırmaktadır. Ulusötesi sermayenin talepleri doğrultusunda sosyal devlet tahrip edilerek ve sosyal adalet yok edilerek, toplumumuzun temel dayanaklarına büyük zarar verilmektedir.
- Devletin imkanları ve toplumsal zenginliklerimiz, artık ülkemizin geleceğini tehdit eder biçimde yağmalanmaktadır. Emek Platformu Başkanlar Kurulu, yağma ve talanın

üzerine büyük bir kararlılıkla gidilmesini, sorumlular kim olursa olsun açıklanmasını ve yargı önüne çıkarılmasını istemekte, bu doğrultudaki girişimleri yürekten desteklemektedir.

- Emek Platformu'nun 1 Aralık 2000 eylemi tüm yurttaki büyük bir başarıyla gerçekleştirilmiştir. Bu meşru ve demokratik eylem nedeniyle açılan soruşturmalar ve açığa almalar, çıkarılacak bir Başbakanlık genelgesiyle, tüm sonuçlarıyla birlikte durdurulmalı, ayrıca Hükümet, haklı demokratik tepkilerin sergilenmesine saygı duymalıdır. Devlet memurlarının ve sözleşmeli personelin hukuk güvencesi yok sayılarak işten çıkarılmalarına yol açacak girişimlerden vazgeçilmeli, baskılar ve sürgünler durdurulmalıdır.
- Hükümet, kamu çalışanlarının toplu sözleşme ve grev haklarının önündeki engelleri kaldırmalı, sendikalar hakları ILO Sözleşmelerine ve yetkili organ kararlarına uygun hale getirecek biçimde düzenlemelidir. Kamu çalışanlarına, emekli-dul-yetimlere ve işçilere, insan onuruna yaraşır bir hayat sürmelerini sağlayacak gelir sağlanmalıdır. Kamu görevlileri arasındaki ücret farklılıklarını gidermek amacıyla Hükümetin TBMM'den aldığı yetki, kamu çalışanları örgütlerine de danışılarak, sosyal adaleti sağlayacak bir biçimde kullanılmalıdır. Meslek örgütleri üzerindeki baskılar durdurulmalıdır.

**Emek Platformu
Başkanlar Kurulu, yeni
yılın ilk toplantısını
9 Ocak 2001
tarihinde yaptı.**

**Toplantı sonrası
yayımlanan bildiride,
"IMF'ye ve sermayeye
teslim olanlar
karşılarında ülkemizin
ve halkımızın
çıkarlarının savunucusu
Emek Platformu'nu
bulacaklardır" denildi.**

Emek Platformu Başkanlar Kurulu, 2001 yılının ilk toplantısında hükümete "diyalog" çağrısında bulunarak, emekçilerin istemlerinin dikkate alınmaması durumunda "sokağa çıkılacağı" uyarısında bulundu.

Emek Platformu'nu oluşturan on beş örgütün temsilcisi 9 Ocak 2001 tarihinde Türkiye Kamu-Sen Genel Merkezi'nde biraraya gelerek çalışma yaşamının önünde bekleyen bir dizi sorunu masaya yatırdı. Emek örgütlerinin 2001 yılını eylemlerle geçireceği mesajının verildiği toplantıda öncelikli olarak diyalog yolunun zorlanacağı vur-

gusu yapıldı. Emek Platformu dönem sözcüsü Resul Akay, toplantı sonrası yaptığı açıklamada, "halkın sabır taşının çatladığını" belirterek hükümetin izlediği IMF güdümlü politikanın ülkenin bağımsızlığı ve ulusal egemenliği konusunda sorunlar yarattığını söyledi. Akay, Emek Platformu'nun hükümete karşı olumlu tutum geliştirmesinin bu politikanın terk edilmesine bağlı olduğunu vurgulayarak, "IMF'ye ve sermayeye teslim olanlar karşılarında ülkemizin ve halkımızın çıkarlarının savunucusu Emek Platformu'nu bulacaklardır" dedi.

- İş güvencesi yasası, hizmet akdinin feshinde geçerli bir neden aranması ve geçerli nedenin varlığına yargının karar vermesi konusunda gerekli değişiklik yapılarak, en kısa sürede çıkarılmalıdır.
- Sosyal güvenlik alanında, Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş olan yetki kanununa dayanılarak çıkarılan ve Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen kanun hükmünde kararnamelere göre yapılan düzenlemeler iptal edilmeli, bu konuda Emek Platformu'nun talepleri dikkate alınmalıdır.
- Halkımızın Anayasa değişikliklerinden beklentileri ile hükümetin öncelikleri örtüşmemektedir. Anayasa değişiklikleri, halkımızın meşru temsilcisi olan Emek Platformu'nun ve diğer kesimlerin temsilcilerinin de katılımıyla, ülkemizde demokratikleşme sürecini gerçekleştirecek biçimde yapılmalıdır. Emek Platformu, temsil ettiği kesimlerin ihtiyaçlarına ve taleplerine uyan Anayasa değişikliği önerilerini derhal hazırlayarak, kamuoyuna ve ilgililere açıklayacaktır.
- Zorunlu tasarruf hesabında biriken anapara ve nemalar biran evvel hak sahiplerine ödenmelidir. Sermaye kesimine uygulanan vergi muafiyet ve istisnaları kaldırılmalı, herkesin gelirleri, serveti ve yaşantısı ile orantılı bir vergi ödemesi sağlanmalıdır. Yağma ve talan biçiminde sürdürülen özelleştirme uy-

gulamalarına son verilmelidir. 2001 yılı toplu sözleşmelerinde enflasyondan meydana gelen kayıpları telafi edici ve artan milli gelirden pay verici bir ücret zammı verilmelidir.

- Halkımızın sabır taşı çatlamıştır. Devletin ve halkımızın imkanlarıyla meşru veya gayrimeşru yollardan zengin olmuş ve servetlerini büyütmeye alışmış olanlar artık tavırlarını değiştirmelidir. Emek Platformu bu yağma ve sömürünün devam etmesine izin veremeyecektir. Hükümet, izlediği çizgiyle, IMF'nin ve sermayenin politikalarını uygulamakta ve böylece ülkemizin bağımsızlığı ve ulusal egemenliğimiz açısından sorunlar yaratmaktadır. Olumlu tavımız, bu tutumun değişmesine bağlıdır. IMF'ye ve sermayeye teslim olanlar, karşılarında ülkemizin ve halkımızın çıkarlarının savunucusu Emek Platformu'nu bulacaktır. Emek Platformu bu konudaki tavırını kesin ve kararlı bir biçimde sürdürecektir.
- Emek Platformu, ülkemizin ve halkımızın çıkarları doğrultusundaki haklı ve meşru taleplerini, başta Sayın Cumhurbaşkanı ve Sayın Başbakan olmak üzere, tüm ilgililere iletacaktır. 1 Aralık eylemlerinden gerekli dersi çıkarmayanlar, bu sorumlu açıklamalarımızdan ve davranışımızdan gerekli mesajları almayanlar bunun siyasi sonuçlarına katlanacaktır.

**TÜRK-İŞ, HAK-İŞ ve DİSK
Genel Başkanları Çalışma ve Sosyal
Güvenlik Bakanı Yaşar Okuyan'ı
ziyaret ederek İş Güvencesi Yasa
Tasarısı'nın bir an önce yasalaşmasını
istedi.**

- **TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral, HAK-İŞ Genel Başkanı Salim Uslu ve DİSK Genel Başkanı Süleyman Çelebi, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Yaşar Okuyan'ı 8 Ocak 2001 tarihinde ziyaret ederek iş güvencesine ilişkin tasarının bir an önce yasalaşmasını istedi.**

Görüşmenin ardından düzenlenen basın toplantısında bir konuşma yapan Bayram Meral, hükümetin tasarının yasalaştırılması konusunda verdiği sözleri hatırlattı. Verilen sözlerin takipçisi olduklarını belirten Meral, tasarının konusunda bazı işverenlerin "yersiz ve anlamsız bir kuşku duyduklarını" ifade ederek, işverenlerin,

"Bu müessese benimdir, istediğim gibi çalışırım, istediğimi kapı dışarı koyarım" mantığından uzak durmaları gerektiğini söyledi. Meral, işverenlerin tasarıya karşı çıkmalarındaki temel amacın, kıdem ve ihbar tazminatlarının kaldırılması olduğunu, işçi kesiminin ise böyle bir yaklaşımı kabul etmeyeceğini belirtti.

HAK-İŞ Genel Başkanı Salim Uslu ise 2001 yılının ekonomik olarak büyük sıkıntılarla geçeceğini anlaşıldığını ve bu ekonomik programın yükünü yine çalışanların çekeceğini, bu nedenle iş güvencesine olan ihtiyacın daha da boyutlanacağını ifade etti. DİSK Genel Başkanı Süleyman Çelebi ise Türkiye'de binlerce işçinin sadece sendikali olduğu için işten atıldığını söyledi. Çelebi, "Tasarı hazır. Artık bunun bir

dakika bile geciktirilmemesi gerektiğine inanıyorum. Çünkü askıda kaldığı süre içinde de yine işten atılmaların devam ettiğini görüyoruz" dedi.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Yaşar Okuyan ise üç konfederasyon başkanının iş güvencesinin bir an önce yasalaşması yönünde ortaya koyduğu görüşe katıldığını ifade etti. TBMM'ye sevk aşamasında olan tasarının sadece işçi kesimini değil, aynı zamanda işveren kesimini de rahatlatacağını belirten Okuyan, "Türkiye'de kıdem ve ihbar tazminatları konusunu, kazanılmış hakları tartışma konusu bile yapmayız" dedi. Okuyan tasarının bu ay içinde veya gelecek ay başında Parlamento'nun gündemine öncelikli olarak getirileceğini ifade etti. ■

TÜRK-İŞ'ten

İş

Güvencesi

İçin

Milletvekilleri

Mektup

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral ve Genel Sekreteri Hüseyin Karakoç imzasıyla teşkilata gönderilen yazıda, TÜRK-İŞ'in iş güvencesinin sağlanması konusunda verdiği öneme dikkat çekildi. TÜRK-İŞ'in bu yönde aldığı kararların hayata geçirilmesini sağlamak amacıyla, hazırlanan metnin, tüm işkolları ve bölgelerdeki şube yöneticileri, işyeri sendika temsilci ve baştemsilcileri ve üyeler tarafından kendi illerinin milletvekillerine mektupla ya da faksla göndermeleri istendi.

TÜRK-İŞ'in Milletvekillerine gönderilmesini istediği Mektup'ta şunlar yer aldı:

Sayın Milletvekili,

Türkiye'de bugün işçiler için iş güvencesi yoktur.

Türkiye'nin tam üyelik için büyük çaba gösterdiği Avrupa Birliği ülkelerinde ise gelişkin bir iş güvencesi bulunmaktadır.

Türkiye 1932 yılından beri Birleşmiş Milletler'in bir yan kuruluşu olan Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) üyesidir. ILO'nun Türkiye tarafından onaylanmış Sözleşmeleri, Anayasamızın 90. maddesi uyarınca, iç mevzuatımıza dahil olmaktadır.

Yüce Meclisimiz tarafından onaylanması konusunda Bakanlar Kurulu'na yetki verilen ve Bakanlar Kurulu tarafından da onaylanan 158 sayılı ILO Sözleşmesi, işveren tarafından hizmet akdinin feshinde geçerli bir neden aranmasını öngörmektedir. İşçinin ciddi bir kusuru veya işletmenin ekonomik kriz veya teknolojik gelişme gibi nedenlerle işçi çıkarmak zorunda kalması, geçerli neden kabul edilmektedir.

İş güvencesi, hiçbir nedenle işçi çıkarılmaması demek değil, işçi çıkarmada geçerli bir nedenin aranması ve geçerli bir nedenin olup olmadığına yargının karar vermesi demektir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından hazırlanarak Bakanlar Kurulu'na sunulan yasa tasarısı, Türkiye'de iş güvencesinin bulunmadığının tespiti ve çözüm arayışı açısından son derece olumludur.

Bu tasarı işverenlerimize hiçbir ek mali külfet getirmeyecek; aksine, işçilerin işyerine daha fazla sahip çıkmalarını sağlayarak, üretkenlikte artışa yol açacak, işyerinde çalışma barışını güçlendirecektir. Tasarı ile işçilerin ihbar süreleri veya kıdem tazminatları da artırılmaya çalışılmamaktadır.

İşverenlerin Türkiye'nin uluslararası alandaki sorunlarını azaltacak bir adım atılmasına gösterdikleri tepkiyi anlamak mümkün değildir. Biz Türk yargısına güveniyoruz; Türk hakimlerinin bağımsızlığına inanıyoruz. İşverenlerin de Türk yargısına bizler kadar güvenmesini istiyoruz.

Bu tasarıda, hizmet akdinin işverence feshinde geçerli bir nedenin aranmasını ve geçerli nedenin bulunup bulunmadığına yargının karar vermesini sağlayacak değişikliklerin de yapılarak bir an önce yasalaştırılması, ülkemiz çalışanlarının en önemli sorununu çözecek ve bu katkınız bizler ve gelecek işçi kuşakları tarafından unutulmayacaktır.

Saygılarımızla.

TÜRK-İŞ: "ETİ BOR A.Ş. ÖZELLEŞTİRİLMEMELİDİR"

- TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu, yaptığı yazılı açıklamada Eti Bor A.Ş.'nin ve bor madenlerinin özelleştirilmesine karşı çıktı. Yönetim Kurulu açıklamasında şöyle denildi.

Bor madeni, çoğu alternatif-siz olarak 250'nin üstünde alanda kullanılmaktadır; stratejik önemde bir madendir. Türkiye, dünya bor rezervlerinin yüzde 63'üne sahiptir. Türkiye'de üretilen bor, diğer ülkelerdekine göre daha kalitelidir. Türkiye bor rezervlerinin ömrü 450 yıl olarak tahmin edilmektedir. Bor madeni, 4.10.1978 gün ve 2172 sayılı Yasa ve 10.6.1983 gün ve 2840 sayılı Yasa uyarınca, devletçe işletilmektedir ve bu konuda Eti Bor A.Ş. görevlidir. Devletleştirme öncesinde ham borun ihraç fiyatı ton başına 40-50 Dolar iken, devletleştirme sonrasında 200-250 Dolar yükselmiştir. Bor madenlerinin devletleştirilmesi, ulusötesi sermayenin ülkemiz kaynaklarını yağmalamasını engellemiştir.

Özelleştirme Yüksek Kurulu'nun 6 Ocak 2001 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan ve Eti Bor A.Ş.'nin de özelleştirilmesini öngören kararın, yasaları çiğnemekte ve ulusal çıkarlarımıza büyük zarar vermektedir. Borların devlet eliyle işletilmesine ilişkin 2840 sayılı Yasa, Özelleştirme Yüksek Kurulu tarafından değiştirilemez. Bu Yasalar yürürlükteyken de bor madenleri özelleştirilemez. Ayrıca, bor madenlerinin yeniden özel sektöre devri, ülkemizin elindeki son derece önemli bir ekonomik silahı ulusötesi şirketlere devredecek ve bu ekonomik silahın Türkiye'ye çevrilmesine neden olacaktır. Ülkemizin çıkarları açısından yarar-

lı olan, bor madenlerinin ülkemizde rafine hale getirilerek, yüksek katma değerle ihraç edilmesidir.

TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu, diğer özelleştirmelerde olduğu gibi, Eti Bor A.Ş.'nin ve bor madenlerinin özelleştirilmesine de karşıdır. Ulusal çıkarlarımızla bağdaşmayan bu adımı atanlar ülkemizin geleceğini ipotek altına almaktadır. ■

TÜRK-İŞ'TEN FRANSIZ PARLAMENTOSU'NA PROTESTO

TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu adına yapılan açıklamada, Fransız Parlamentosu'nun sözde Ermeni Soykırımı Tasarısı'nı onaylaması protesto edildi.

TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu açıklamasında şunlara yer verildi:

"Fransız Parlamentosu'nun Sözde Ermeni Soykırımı Karar Tasarısını kabul etmesini protesto ediyoruz.

Tarihi en iyi yorumlayacak olan tarihçilerdir. Tarihi ideolojilere ve günlük politikalara malzeme yapmak büyük bir hatadır. Bir diğer büyük hata da tarihten, düşmanlık, husumet çıkarmak, tarihin, bugünü ve geleceği ipotek altına almasına yol açmaktır.

Fransız Parlamentosu'nun böylesi bir hataya sahne olması son derece kaygı vericidir. Fransız Parlamentosu tarafından kabul edilen "Erme-

ni Tasarısı", doğrudan doğruya siyasal amaçlarla tarihin tahrif edilmesi anlamındadır.

TÜRK-İŞ, Sözde Ermeni Soykırımı Karar Tasarısı ile ilgili olarak başta Fransa olmak üzere tasarıya destek veren tüm ülkeleri protesto etmekte, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni zan altında bırakmayı hedefleyen bu tür girişimler karşısında ülkesiyle milletiyle tek vücut olmanın gereğini bir kez daha tekrarlamaktadır. Hükümetin bundan sonra olabilecek benzeri girişimlere karşı zamanında ve daha ciddi önlemler almasının ve tepki göstermesinin önemine işaret eden TÜRK-İŞ, Türk Halkı'nı Fransız mallarını boykot etmeye çağurmaktadır." ■

deprem evleri tamamlanıyor

Kocaeli Köseköy Bölgesi afet konutları.

**Depremzedeler için
TÜRK-İŞ'in topladığı
paralarla yapılan
204'ü Kocaeli Köseköy,
96'sı Karaman
Sakarya'da inşa edilen
toplam 300 konutun
2001 yılının Mart
ayında tamamlanacağı
bildirildi**

Marmara Bölgesi'nde 17 Ağustos 1999 tarihinde yaşanan büyük depremin ardından TÜRK-İŞ bünyesinde toplanan toplam 3 trilyon 784 milyar 139 milyon 542 bin 607 lira ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından gösterilen arsalarda 96'sı Sakarya Karaman; 204'ü Kocaeli Köseköy'de olmak üzere toplam 300 konutun yapımına başlandı.

İnşaatlara başlanmasından bu yana Kocaeli inşaatları için 5'nci hake-

diş, Adapazarı inşaatları için de altıncı hakedişler ödendi. Kaba inşaatları tamamlanan, blok PVC ve cam montajı işlemleri yapılan konutların 15 Mart 2001 tarihinde tamamlanıp, depremzedelere teslimi öngörülürken, TÜRK-İŞ, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğü'ne yaptığı başvuruda, konut dağılımında deprem mağduru kendi üyelerine öncelik tanınması talebinde bulundu. TÜRK-İŞ'in bu yöndeki girişimlerinin devam edeceği bildirildi. ■

GELİR BÖLÜŞÜMÜ

Enis BAĞDADIOĞLU

TÜRK-İŞ Araştırma Müdür Yardımcısı

Türkiye’de gelir bölüşümünde varolan dengesiz ve çarpık yapı, uygulanan ekonomik ve sosyal politikalarla giderek derinleşmektedir. "Öteki Türkiye" diye tanımlanan bu farklılaşma, toplumsal dokuda çözülme-ye, siyasal yapıda farklı arayışlara yol açacak bir görünüm sergilemektedir. Böylesi bir yapıda, demokrasinin temel harcını oluşturması beklenen kesimlerin beklentileri karşılanamamakta ve varolan üretim ilişkileri yoksulluğun artmasına ve yaygınlaşmasına neden olmaktadır.

Gelir dağılımının adaletli olması asıl amaç ve nihai sonuç değildir. Toplumun ortak özlemi olan toplumsal barış, özgürlük, adalet, güvenlik ve refahı gerçekleştirmek için bir araçtır. Sosyal devlet ilkesini benimseyen toplumlarda, ekonomik kalkınma ve ulusal gelir artışı tek amaç olarak kabul edilmemektedir. Yaratılan gelirin üretim faktörleri arasında adil bölüşümü ve refahın geniş kitlelere yayılması öncelikli amaç olmaktadır.

2000 yılında ülkede yaratılan ulusal gelirin 125 katrilyon lira olması tahmin edilmektedir. Ülke ekonomisinin sürdürülebilir kalkınma süreci içinde büyümesi esastır. Ulusal gelirin sürekli olarak artması yaşam standartlarındaki yükselmenin de kaynağıdır. Ancak ulusal gelirin oluşturulması ve ekonomik gelişmenin sağlanması kadar önemli olan bir konu da, yaratılan gelirin üretimi gerçekleştiren kesimler arasındaki bölüşümüdür. Bu durum, bölüşüm olayının sadece ekonomik değil ve fakat aynı zamanda si-

yasal, sosyal ve kültürel boyutunu da ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, özünde ekonomik içerikli olmakla birlikte bölüşüm sorunu, özellikle ekonomik temele dayalı sınıflı toplum yapısında, demokratik yapının temel ilgi alanı olmalı ve en çok tartışılması gereken gündem maddesini oluşturmaktadır.

Ulusal gelirin, toplumu oluşturan çeşitli kesimleri arasında nasıl dağıldığının değerlendirilmesinde temel ölçüt, toplam gelirin ne kadarının emekçi kesimlerin, ne kadarının emek dışı gelirler olarak sermaye kesimi-

nin eline geçtiğidir. Kuşkusuz böyle bir bakış açısı, ulusal ücret politikası yerine, daha geniş bir yaklaşımı ortaya koyan ulusal gelirler politikasını gerekli kılmaktadır. Çünkü, ücretlilerin sayısı, ekonomik gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun, toplumdaki belirli bir kesimi temsil etmektedir. Bu yönüyle, özellikle gelir bölüşümünün adaletsiz ve dengesiz olduğu bir yapıda, önceliğin ücret gelirleri

arasında denge sağlanmasına verilmesi yanlış ve kamuoyunda belirsizlik oluşturmaya dönük bir yaklaşım olmaktadır.

Siyasal iktidarın gelirler politikasında dikkat etmesi gereken konulardan birisi, ulusal gelirin çeşitli kesimler arasında dengeli olarak bölüşülüp bölüşülmediğidir. Çoğu gelişme halindeki ülkede, gelir bölüşümündeki büyük eşitsizlik nedeniyle toplumun önemli bir bölümü yoksulluk sınırında yaşayacak kadar bir gelir elde edebilmektedir. Bu yüzden, ekonomik kalkınmanın adil paylaşımını sağlayabilmek için, bu kesimlere çoğu zaman ekonomik gelişme hızının üzerinde

gelir artışı sağlamak gereklidir. Varolan dengesiz gelir dağılımında, zenginlerin içinde bulunduğu yüksek yaşam koşulları ile yoksulların karşı karşıya bulunduğu olumsuz geçim koşulları arasındaki uçurum boyutundaki çarpıcı farkın azaltılması gerekir. Bu durum da ancak farklılaştırılmış gelir artışlarıyla mümkün olacaktır.

Eğer bütün sosyal kesimlerin gelirleri için eşit oranda artış yapılması tercih edilirse, ekonomik gelişme sürdükçe, kesimler arasındaki yaşam koşulları arasındaki farklar artarak devam edecektir. Örneğin, ülkede uygulanacak "istikrar politikaları" çerçevesinde tüm faktör gelirlerinin hedeflenen enflasyon oranı dikkate alınarak artışı yoluna gidilmesi, gelir bölüşümünde varolan durumun sürmesi anlamındadır. Kuşkusuz böyle bir durum, gelir bölüşümünden "aslan payını" alan kesimler için fazla şikayet konusu edilmeyecek bir durum olacaktır.

2000 yılında uygulamaya konulan "ekonomik program" bu bakış açısıyla değerlendirildiğinde, bölüşüm ilişkilerindeki siyasal tercih açıkça ortaya çıkmaktadır. Ülkede uygulanan sistem bölüşüm ilişkilerini belirleyen temel unsurdur. Ekonomik, sosyal, maliye ve para politikaları gelir dağılımını doğrudan etkilemektedir. Bu durumda gelirler politikası çok geniş bir çerçeveye oturmuştur. Ekonomik büyümenin sağlanması, para ve maliye politikaları, rekabetin düzenlenmesi, istihdam politikası, emek ile sermaye arasındaki endüstriyel ilişkilerin yapı-

sı, kamu sosyal hizmetlerinin yaygınlığı ve kalitesi gibi konuların tümü gelirler politikası kapsamı içinde yer almak durumunda olmalıdır. Kapsam, gelirler politikası ile ilgili tartışmalarda oldukça önem taşımaktadır ve gelirler politikasının ücret ve maaşları olduğu kadar, fiyatları, karları, mülk gelirlerini ve serbest meslek gelirlerini de etkileyip etkilemediği önem kazanmaktadır. IMF ile yapılan anlaşma doğrultusunda yönlendirilen düzenlemelerin büyük ölçüde çalışanların, dar ve sabit gelirli kesimlerin yaşama koşullarını olumsuz etkilediği bir yıllık uygulama sonucunda ortaya çıkmıştır.

Türkiye, ulusal gelirin önemli bir kısmını alan dar bir azınlığın talep ettiği mal ve hizmetlerin üretimine ağırlık veren konumdadır. Ülkede yaratılan gelirin önemli bir kısmının belli bir azınlığın eline geçtiği bir ülkede, tüketim kalıpları sözkonusu kesimin tercihlerine göre belirlenecektir. Nitekim günlük yaşantıya yansıyan lüks villalar, yazlıklar, tatil köyleri, otomobiller, gece klüpleri, özel sağlık kurumları, özel okullar bu yönelişin sonucudur.

Toplumun geniş bir kesimi için, yiyecek, giyecek, konut, ulaşım, eğitim gibi temel gereksinimlerin karşılanamadığı, bunları sağlayacak bir gelirin elde edilemediği bir yapıda, sınırlı bir ekonomik azınlığın harcama eğiliminin yüksek olması ekonomik ve sosyal dengeleri bozacak bir durumdur. Böyle bir çarpık yapıda çalışanlardan beklenecek özveri, toplumsal ve siyasal alanda yeni yö-

TABLO: TÜRKİYE'DE GELİR DAĞILIMI

(Hanelerin % 20'lik Dilimlerine Göre)

Hanehalkı Yüzdeleri	Ulusal Gelirden Aldığı Pay Yüzdesi	
	1987	1994
Ülke nüfusunun en yoksul yüzde 20'sini oluşturan aileler	5,2	4,9
İkinci yüzde 20'lik aile	9,6	8,6
Üçüncü yüzde 20'lik aile	14,1	12,6
Dördüncü yüzde 20'lik aile	21,2	19,0
Ülke nüfusunun en zengin yüzde 20'sini oluşturan aileler	49,9	54,9

Kaynak: DİE

nelişleri gündeme getirmenin darvetiyesi niteliğinde olacaktır.

Türkiye, toplumun orta kesimini oluşturması gereken tarımda emek ve küçük sermaye ile çalışanlarla salt emekle çalışanlar yani işçiler ve memurlar aleyhine gelir bölüşümünün giderek bozulduğu bir süreci yaşamaktadır. Bu nedenle, ülkemizde her dönem tartışma konusu olan gelir dağılımındaki bozuk yapı bugün üzerinde önemle durulması gereken bir sorun niteliğine bürünmüştür. Kişi başına gelir düzeyinin zaten düşük olduğu ülkemizde, gelir dağılımındaki bozukluğun artması, yoksulluk sorununu da ortaya çıkarmaktadır.

Tablodan da görüleceği üzere, Türkiye'deki toplam ailelerin en düşük gelir grubundaki yüzde 20'sini oluşturan kesimi toplam gelirin sadece yüzde 4,9'unu alırken, en yüksek gelir grubundaki aynı sayıdaki aile toplam gelirin yarıdan fazlasını almaktadır.

1994 yılında gelir 1987 yılına göre daha adaletsiz ve dengesiz dağılmaktadır. Son yıllarda Türkiye ekonomisinin içinde bulunduğu olumsuz koşullar ve uygulanan sosyo-ekonomik politikalar ülkede her zaman varolan gelir bölüşümü eşitsizliğini alt gelir düzeyindekiler aleyhine daha da bozmuştur.

Nüfusun yüzde 20'lik dilimleri esas alınarak gözlenen gelir bölüşümündeki bu çarpık yapı, hane gelirlerinin hanelerin yüzde 1'lik dilimlere göre dağılımı temelinde ürkütücü boyutlara ulaşmaktadır. Buna göre, Türkiye'deki en zengin ile en fakir arasındaki fark 234 kat olmaktadır. Diğer bir ifadeyle, 1994 yılı itibarıyla en yoksul 134 bin ailede aile başına düşen yıllık ortalama gelir 392.- Dolar olurken, Türkiye'nin en zengin 134 bin ailesinde aile başına düşen toplam ortalama gelir yıllık 91.898.- Dolar olmaktadır. Yoksulluğun parasal bakımdan bu düzeyde olması kırsal kesimdeki gelir düzeyinden kaynak-

TABLO: SEÇİLMİŞ BAZI ÜLKELERDE GELİR DAĞILIMI

(Hanelerin % 20'lik Dilimlerine Göre)

	Nüfusun En Yoksul % 20'sinin Milli Gelirden Aldığı Pay %'si	Nüfusun En Zengin % 20'sinin Milli Gelirden Aldığı Pay %'si	Kişi Başına Düşen Milli Gelir (ABD Doları)
ABD	5,2	46,4	22,640
Japonya	10,6	35,7	32,230
Fransa	7,2	40,2	23,480
Almanya	8,2	38,5	25,350
Yunanistan	7,5	40,3	11,770
İtalya	8,7	36,3	19,710
Portekiz	7,3	43,4	10,600
İspanya	7,5	40,3	14,000
İngiltere	6,6	43,0	30,600
TÜRKİYE	4,9	54,9	2,900
Çek Cumhuriyeti	10,3	35,9	5,060
Macaristan	8,8	39,9	4,650
Polonya	7,7	40,9	3,960
Brezilya	2,5	63,8	4,420
Meksika	3,6	58,2	4,400
Rusya	4,4	53,7	2,270
Malezya	4,5	53,8	3,400

Kaynak: Dünya Bankası

lanmaktadır. Yoksul nüfus içinde yüzde 73,5 pay ile tarım ve ormancılık kesimi ile uğraşanlar en büyük yoksul grubu oluşturmaktadır. Bu arada dikkate alınması gereken bir husus, DİE tarafından çalışmanın yapıldığı 1994 yılında net asgari ücretin aylık 69.- ve yıllık toplam 828.- Dolar olduğu, kişi başına düşen gayri safi milli hasılanın ise 2 195.-Dolar olduğudur.

OECD ülkeleri içinde gelir dağılımının en dengesiz olduğu, buna karşılık kişi başına düşen ulusal gelirin en düşük olduğu ülke Türkiye'dir. Ülkemizin de tam üye olma sürecinde bulunduğu Avrupa Birliği'nde gelir bölüşümüne bakıldığında; birinci yüzde 20'lik grubun aldığı pay, örneğin Almanya'da yüzde 8,2; Fransa'da yüzde 7,2; İtalya'da yüzde 8,7; İngiltere'de yüzde 6,6; İspanya'da yüzde 7,5; Yunanistan'da yüzde 7,5'tir. Ancak bu ülkelerde en zengin yüzde 20'lik grubun toplam gelirden aldığı pay yüzde 40,0 civarındadır. Kişi başına düşen milli gelir AB ülkelerinde yıllık 10 bin Dolar'ın üzerindedir.

Gelir dağılımında incelenmesi gereken diğer bir husus, ücretli ve maaşlı çalışanları oluşturan işçi ve memurlar ile küçük esnaf

ve sanatkarlar, kendi hesabına çalışanlar ve işverenler arasında yaratılan gelirin nasıl bölüşüldüğüdür.

1987-1999 döneminde üretim faktörlerinin ulusal gelirden aldığı pay ise şöyle olmuştur: İşgücü ödemeleri 1987 yılında yüzde 20,7 ile en düşük, 1991'de yüzde 31,9 ile en yüksek payı oluşturmuştur. 1991'den sonraki yıllarda bu pay giderek azalma eğilimine girmiş ve 1994 yılındaki ekonomik krizi izleyen 1995'de yüzde 22,7 oranında gerçekleşmiştir. İzleyen dönemde, kamu kesimi işçi ücretleri, asgari ücret ve devlet memurları maaşlarında sağlanan gerçek artışların da etkisiyle, işgücü ödemelerinin ulusal gelir içindeki payı yükselerek 1996 yılında yüzde 23,9, 1997 yılında yüzde 25,8, 1998 yılında yüzde 25,6 ve seçimlerin yapıldığı 1999'da yüzde 30,7 olarak gerçekleşmiştir.

Kira, faiz ve kar gelirleri toplamından oluşan sermaye gelirlerinin ulusal gelirden aldığı pay ise, emek gelirlerinin aldığı pay ile tersine bir gelişme izlemiştir. Diğer bir ifadeyle, emek gelirlerinin payı yükseldikçe sermaye gelirlerinin payı düşmüş, sermaye gelirlerinin payı yükseldikçe emek payında azalma olmuştur. Nitekim 1987 yılında ser-

TABLO: GSYİH İÇİNDEKİ FAKTÖR ÖDEMELERİNİN PAYI
(Yüzde)

Yıllar	İşgücü Ödemeleri	Sermaye Gelirleri (Faiz, Kâr, Kira)	Sabit Sermaye Tüketimi	Üretim ve İthalat Vergileri
1987	20,7	64,2	7,0	8,1
1988	21,5	63,2	7,4	7,8
1989	24,0	61,8	6,5	7,6
1990	27,2	58,3	5,9	8,6
1991	31,9	53,3	6,2	8,6
1992	31,7	53,5	6,1	8,7
1993	30,9	54,2	5,7	9,3
1994	25,5	59,0	7,0	8,5
1995	22,7	61,4	6,5	9,9
1996	23,9	59,8	6,3	10,0
1997	25,8	57,1	6,1	11,1
1998	25,6	57,9	6,2	10,3
1999	30,7	51,4	6,9	11,0

Kaynak: DİE.

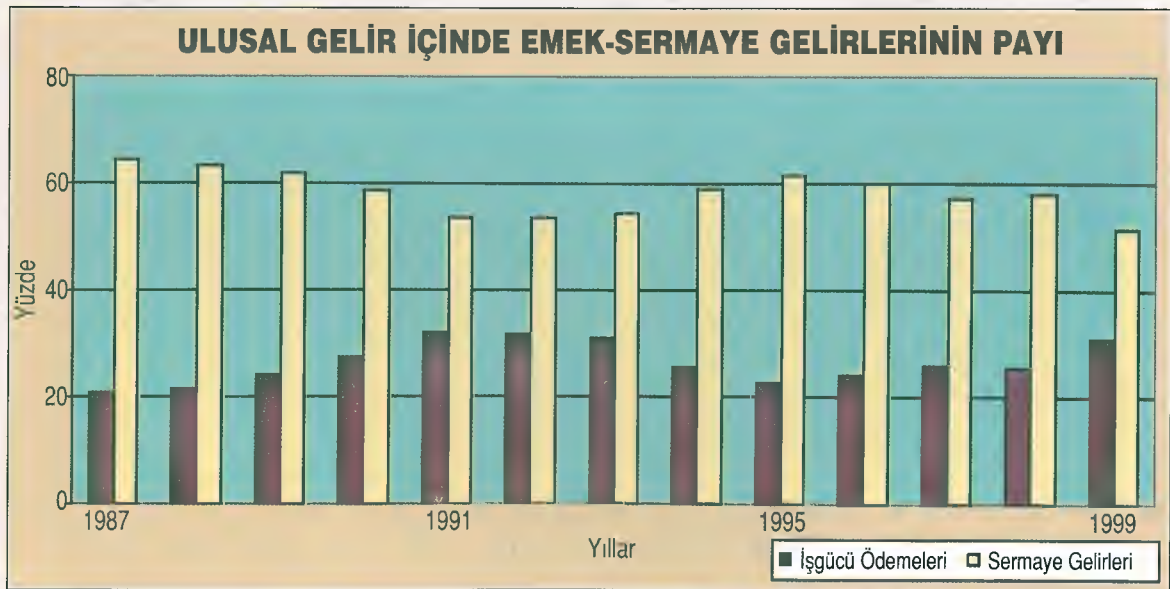
maye gelirlerinin GSYİH'dan aldığı pay yüzde 64,2 iken 1991 yılında en düşük değeri olan yüzde 53,3 oranına gerilemiş, ancak daha sonra emek payındaki azalmaya paralel bir biçimde yükselerek 1995 yılında yüzde 61,4 olmuştur. 1996'dan itibaren ise tekrar bir düşme gözlenmiştir.

Bazı ülkelerde gelir dağılımı istatistiklerine paralel olarak servet dağılımı istatistikleri de hazırlanmaktadır. Toprak mülkiyeti de dahil her türlü servetin çeşitli toplumsal gruplar arasındaki dağılımı böylece izlenebilmektedir. Bir çok ülkede gelir dağılımındaki eşitsizliğin başlıca kaynaklarından birisi de toprak mülkiyetinin dağılımındaki eşitsizliklerdir. Ülke nüfusunun ve istihdam edilenlerin yaklaşık yüzde 40'ının tarım kesiminde bulunduğu Türkiye açısından bu hususun ayrı bir önemi bulunmaktadır. Geniş topraklara sahip olan büyük çiftçiler ile topraksız köylülerin gelirleri arasında büyük farkların olması doğaldır. Bu nedenle, gelir dağılımındaki eşitsizlikleri azaltmaya yönelmiş ekonomik politikaları genellikle toprak reformu ile işe başlayarak önce mülkiyet dağılımındaki büyük farkları ortadan kaldırmaya çalışmaktadırlar.

Ülkede sosyal barışın sağlanması ve korunması, gelir bölüşümünün adaletsiz olduğu bir yapıda mümkün değildir. Böyle bir yapıda toplumsal huzursuzluğun olması kaçınılmazdır. Türkiye'de, özellikle son yıllarda çalışanlar aleyhine daha adaletsiz ve den-

gesiz yapıya dönüşen gelir dağılımının düzeltilmesi için, süratle bir takım tedbir ve politikaların uygulamaya sokulması gerekmektedir.

Ancak, ülkede uygulamaya konulan IMF ve Dünya Bankası kökenli ekonomik politikalarla bunu sağlamak mümkün değildir. Çünkü, bölüşüm, üretim sonucu elde edilen toplam gelirin üretime katılan kesimler arasında nasıl dağılacak yönüyle ekonomik içeriklidir. Gelir bölüşümünün düzenlenmesine yönelik politika tercihlerinin belirlenmesinde etkili olan faktörlerin başında ekonomik faktörler gelmektedir. Büyüyen bir ekonomide yaratılan gelir tümüyle tüketim harcamalarında kullanılmamaktadır. Ulusal gelirin belirli bir bölümü yatırımlarda kullanılmaktadır. Toplam gelirin yatırımlarda kullanılan bölümü arttıkça günün tüketim olanakları azalmaktadır. Bazen ulusal gelirin bir bölümü dış borç ödemeleri için kullanılmaktadır. Yatırımlar için gerekli tasarrufu kim yapacaktır? Ekonomik olarak, dar ve sabit gelirli kesimlerin tasarruf yapmadığı ve elde ettikleri gelirin tamamını tüketime yönelttikleri görüşü piyasa ekonomisinin uygulandığı ülkelerde genel kabul görmektedir. Kuşkusuz böylesi bir yaklaşımın sonucu, sermaye birikiminin kaynağı olarak dar ve sabit gelirli geniş halk kesimlerinin görülmesi olmaktadır. IMF kökenli programların öncelikle çalışan kesimlerin gelir artışını sınırlamak istemeleri bu çerçevede değerlendirilmelidir. ■

2000 ve 2001'e BAKIŞ

Namık TAN

TÜRK-İŞ Araştırma Müdür Yardımcısı

2000 yılının değerlendirilmesi yapıldığında, çalışanlar açısından ekonomik, sosyal ve yasal zorlukların arttığı bir dönem olmuştur. IMF ile yapılan anlaşmalarda öngörülen hedeflerde fedakarlıkların daha çok çalışanlardan yapılması istenmiştir. Uygulanan istikrar kararlarının olumsuz sonuçları, özelleştirme uygulamaları, yetersiz ücret artışları, sosyal güvenlik haklarındaki kayıplar, işten çıkarmalar, zorunlu tasarruf fonundaki birikimlerin ödenmesi biçiminde çalışanlara yansımıştır.

Hükümetin ekonomik politikalarının temel çerçevesini, iç ve dış borçlar, yeni vergiler, sınırlı ücret artışları, özelleştirme gelirleri ve sosyal harcamaları kısıtan uygulamalar oluşturmaktadır.

Ekonomik ve Sosyal Durum

Türkiye ekonomisi, artan kamu açıkları, yüksek enflasyon seviyesi ve dalgalı büyüme yapısı ile istikrarsız bir görünüm göstermiş, kamu açıklarının mali piyasalar üzerindeki baskısı artmış, borç-faiz kısır döngüsü sürdürülemez boyutlara ulaşmıştır.

Ülke kaynaklarının etkin değerlendirilmemesi ve uygulanan ekonomik ve sosyal kararların geniş halk kesimlerini yeterince korumaması sonucu, hayat pahalılığı artmış, gelir dağılımındaki eşitsizlikler büyümüş, yatırımlar

olar yapılamaz olmuş ve sosyal barışı tehdit eden işsizlik artmıştır.

Kalkınma hızlarında istikrar sağlanamamıştır. 1994 yılında yüzde 6.1 GSMH azalmış, daha sonraki dört yılda yüzde 8.0, 7.1, 8.3 ve 3.9 oranlarında artan milli gelir, 1999 yılında 6.4 oranında gerilemiştir. 2000 yılında GSMH'nin yüzde 4.5 ile 6 oranında artması tahmin edilmektedir.

Ülkemiz hızla borçlanan bir konuma getirilmiştir. İç borç stoku 2000 Aralık itibarıyla 36.4 katrilyon lira ulaşmıştır. Dış borçlar ise, kamu ve özel sektör toplamı olarak 2000 yılının Haziran ayı sonunda 106 milyar dolara ulaşmıştır.

Bir ülkenin kalkınmasında ve ekonomik istikrarın sağlanmasında ihracat ve ithalat kalemleri büyük rol oynamaktadır. Bütün alınan tedbirlere rağmen, ihracattaki başarı sağlanamamış ve dış denge kurulamamıştır.

2000 yılının ilk on aylık döneminde (Ocak-Ekim) ihracat önceki yıl aynı dönemine göre yüzde 0,8 artarak 22.1 milyar dolara ulaşırken, ithalat yüzde 35.4 artarak 43.9 milyar dolara yükselmiştir. Dış ticaret açığı ise 1999 aynı dönemine göre yüzde 107.6 artarak 21.8 milyar dolar olurken dış ticaret hacmi yüzde 21.4 oranında artarak 65.9 milyar dolara çıkmış ve ihra-

catın ithalatı karşılama oranı yüzde 50.3'e gerilemiştir. İthalattaki yüksek artış, dış ticaret dengesi açığını büyütmüştür.

Bu göstergelerle birlikte konsolide bütçe açığı artan bir eğilim göstermiştir. 1994 ve 1995 yıllarında uygulanan istikrar önlemlerinin de etkisiyle, yüzde 4 civarında olan konsolide bütçe açığının GSMH'ya oranı giderek artmış ve 1999 yılında yüzde 11.7'ye yükselmiştir. Bu oran, 2000 yılında yüzde 9.3 olarak tahmin edilmektedir.

Ücret-Fiyat Artışları

Hükümet, ücret artışlarında temel faktör olarak hedeflenen enflasyonu dikkate almış ve bu yöntem çalışanların aleyhine olmuştur. Bu yöntem ile ücretlilerin gelirleri sınırlı artmış ve satınalma güçleri azalmıştır. Hükümet, yıl içerisinde hedeflenen enflasyona göre kayıpları karşılamaya gittiğinde de, ayrı bir haksızlık daha yapmıştır. Yıl içerisindeki kayıplar hesaplanırken, ortalama enflasyonun yerine dönem sonu artışlar dikkate alınmıştır. Örneğin, 2000 yıl sonu TÜFE artışı yüzde 39, ortalama artış ise yüzde 54.9'dur. Hükümet, kayıpları hesaplarırken yüzde 54.9'u dikkate alması gerekirken, işine gelmediğinden dönem sonu artış olan yüzde 39 TÜFE artışına göre memur ücretlerine sınırlı bir iyileştirme yapmıştır.

Asgari Ücret

2000 ve 2001 yılları için belirlenen asgari ücretlerde öngörülen artışlar, fiyat artışlarının çok altında kalmıştır.

Asgari ücret, genel ücret politikasını etkilemesi nedeniyle de temel bir konu olarak görülmektedir. Düşük ücretle çalışanların korunması gerekirken, 1.1.2000 birinci altı ay yüzde 17.3 artışla 109.800.000 TL, ikinci altı ay için yüzde 8.2 artışla 118.800.000 TL asgari ücretler belirlenmiştir.

2001 yılında da, benzer olumsuzluklar yaşanmış ve asgari ücretin tespitinde IMF'ye verilen taahhütler esas alınmıştır.

1.1.2001 itibariyle tespit edilen asgari ücretin neti 102 milyon liradır.

Asgari Ücret Tespit Komisyonu, hiçbir bilimsel ve objektif kriteri dikkate almadan, Hükümet ve İşveren kesimlerinin ortak hareket etmesi sonucu asgari ücretler belirlenmiştir. İşçinin gıda, kira, aydınlanma, ısınma, giyim, eğitim ve ulaşım gibi temel ihtiyaçları baz alınarak belirlenmesi gereken asgari ücretlerin karara bağlanmasında hiçbir haklı gerekçe açıklanmadan, oy çokluğu ile sonuca gidilmiştir.

2001 yılının birinci altı ayında brüt 139.500.000 TL, ikinci altı ayında brüt 146.947.500 TL olarak uygulanacak asgari ücretler ile çalışanlar iyice yoksulluğa itilmiştir.

2000 ve 2001 yılları için belirlenen asgari ücretler, işçilerin ve geçindirmekle yükümlü oldukları aile bireylerinin geçimini sağlamaktan uzak kalmıştır.

Hükümetin Hedefleri

Hükümetin 2000 ve 2001 yılları için öngörülen hedefleri, IMF ve Dünya Bankası'nın talepleri doğrultusunda belirlenmiştir.

Hükümet, istikrar programı adı altında toplu pazarlık sistemine müdahale etmektedir.

Kamu işçisinin ücretinin yüksek olduğu yönündeki değerlendirmeler ile ücret artışlarının ve sosyal yardımların önü kesilmek istenmektedir.

2000 yılında olduğu gibi, Hükümet tarafından tespit edilen temel göstergelerde de yanılgılar söz konusu olabilecektir. 2001 yılı hedeflenen enflasyon oranlarının gerçekçi olmadığı dikkate alındığında, en sağlıklı yol olarak toplu iş sözleşmelerinde bir kural olarak benimsenen yaşanan enflasyon artı refah payının yer alması asgari koruma aracı olarak görülmelidir. Hedeflenen enflasyon, işçileri koruyacak bir artış olarak değerlendirilemez.

Grev Ertelemeleri

Bir diğer olumsuzluk da, Hükümetin haksız ve tek taraflı bir tasarrufu olan grev ertelemelerinde yaşanmıştır.

Yasa, grev ertelemeleri konusunda Bakanlar Kurulu'na sıradan ve yoruma açık gerekçelerle sınırsız yetkiler tanımıştır.

İdare, bu yetkiyi çok sık kullanmakta ve toplu iş sözleşmesinin sonuçlanmasında temel bir araç olan grev hakkının kullanılmasını engellemektedir. Grev ertelemeleri sonrası 60 gün içinde sonuç alınamaması durumunda, uyuşmazlık Yüksek Hakem Kurulu'na intikal etmekte ve genelde işveren taleplerine uygun bir karar verilmektedir.

Grev ertelemeleri durumlarında Danıştay'a yapılan başvurulardan da çoğu zaman sonuç alınamamaktadır. Haklı gerekçelerle grev ertelemelerinin durdurulması yönündeki başvurular, siyasi kararlarla ve bu mahiyette yorumlarla reddedilmektedir.

Fiyat Artışları

1980'li yılların sonlarından itibaren kronikleşen ve artma eğilimine giren enflasyon Türk ekonomisinin temel yapısal sorunları arasında ilk sıradaki yerini korumuştur. 2000 yılı sonunda yüzde 25 olarak hedeflenen TÜFE artışı, yüzde 39 olarak gerçekleşmiştir. 2000 yılı için ortalama TÜFE artışı yüzde 38 olarak hedeflenmesine rağmen, yüzde 54.9 olmuştur.

Hükümetler, yıllardır yapılan toplumsal fedakarlığa rağmen, fiyat artışlarında beklenen başarıyı sağlayamamışlardır. Öncelikle, bütçe açıklarının ve faizlerdeki artışın önlenmesi gerekmektedir. Fedakarlığın ekonomik güce göre eşit ve inandırıcı bir şekilde dağıtılmaması sonucu, uygulanan programlara toplumun desteği sağlanamamıştır.

Yüksek enflasyon önlenmediği sürece, gelir dağılımında ve sosyal haklarda eşitliğin sağlanması mümkün olamamaktadır. Toplumun temel beklentisi, enflasyonun önlenmesi yönündedir. Yüksek enflas-

yon, dar ve sabit gelirli daha çok etkilemektedir. Ülkenin kalkınması ve istihdamın artması da enflasyonun önlenmesine bağlıdır.

Son beş yılda kamu gelirlerinde hedeflenen oranların üzerinde bir artış sağlanmıştır. VII. Plan döneminde olumlu bir gelişme olarak değerlendirilen bu durum, kendisini vergi gelirlerinin artışında da göstermiştir. 1995 yılında vergi gelirlerinin GSMH'ya yüzde 17.2 payı, 1999 yılında yüzde 20'ye yükselmiş, 2000 yılında ise, yüzde 21.3 olarak tahmin edilmektedir.

Zorunlu Tasarruf Uygulaması

İşsizlik Sigortası Kanunu'nun 1 Haziran 2000 itibarıyla yürürlüğe girmesiyle birlikte, çalışanlar adına yapılan zorunlu tasarruf kesintilerine son verilmiş, işçi adına kesilen yüzde 2 ve yüzde 3 oranları işsizlik sigortasına işçi ve işveren payları olarak dönüştürülmüştür.

Zorunlu tasarruf uygulamasında işveren tarafından işçi adına kesilen yüzde 3 oranı, işçi ücretlerine yansıtılması gerekirken, işsizlik sigortası uygulamasında işveren payı olarak öngörülmüştür. Birinci haksızlık burada yapılmıştır. Oysa, memurlar için, yüzde 3 işveren payı, Haziran ayında memurların ücretlerine yansıtılmış ve çifte standart gösterilmiştir.

İkinci haksızlık, zorunlu tasarruf uygulamasına son verilmesine rağmen, hak sahiplerinin alacakları olan toplam 4.9 katrilyon liranın ödenmesi konusunda duyarsızlık gösterilmiştir.

Bugün için Hazine yüzde 60'larda borçlanırken, zorunlu tasarruf birikimlerine komik denecek artışlar yansıtılmaktadır. Özellikle de, nema artışlarında temel olan aylık nema endeksi çok sınırlı artmakta ve hak sahiplerinin kayıpları büyümektedir. 1999 Kasım ayında 290.18 olan nema endeksi, 2000 Kasım ayında 302.54 gibi çok sınırlı bir artışa yükselmiştir. Bu bakımdan, Hükümet, batan bankalara para bulmada ve borçlanmada hiçbir zorluk yaşamazken, 6 milyon çalışanı ilgilendiren zorunlu tasarruf hesabındaki birikimlerin

Bazı Temel Göstergelerdeki Artışlar
(Yıllık Ortalama Artış Oranı, Yüzde)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000
TEFE (1)	86,0	75,9	81,8	71,8	53,1	51,4
- Kamu Genel	76,8	81,9	85,5	58,4	71,4	69,4
- Özel İmalat	81,1	68,2	77,6	70,0	52,0	50,1
TÜFE (1)	89,1	80,4	85,7	84,6	64,9	54,9
- Gıda	92,1	72,2	92,5	82,3	48,6	49,8
Dolar Kuru	53,9	77,5	86,6	71,7	60,6	49,3
DM Kuru	72,7	68,5	61,8	70,5	52,8	29,4
Emisyon Hacmi (2)	86,3	76,4	82,1	71,3	94,0	57,8
Para Arzı (M2Y) (2)	101,7	109,6	99,3	91,8	106,5	42,5
Ortalama Faiz Oranı (3)	121,8	132,8	108,4	115,5	109,5	38,0

Kaynak: DPT

(1) 1995-2000 yılları 1994=100 bazlı endekse göredir.

(2) 12 aylık yüzde değişim

(3) Devlet iç borçlanma senetleri ortalama faiz oranı

ödenmesi gündeme geldiğinde "kaynak yok" gibi inandırıcı olmayan gerekçeler öne sürmüştür.

Sosyal Güvenlik

4447 sayılı Kanunla yapılan sosyal güvenlik reformu sonucunda, kayıtdışı istihdamın önlenmesi, prime esas kazanç sınırlarının yükselmesi, emeklilik koşullarının ağırlaştırılması, emekli aylıklarının TÜFE'ye endekslenmesi, sağlık giderlerine katkı paylarının getirilmesi, prim tahsilatının hızlandırılması ve denetimde etkinliğin sağlanması gibi önlemlerin sonucunda, Sosyal Sigortalar Kurumu'nun Hazine'den yardım almayacak bir duruma getirildiği belirtilmektedir.

2001 yılı için sosyal güvenlik kuruluşlarına bütçeden ayrılan payların dağılımına bakıldığında 2 katrilyon 950 trilyon lira ile en büyük payı (faturalı ödemeler dahil) Emekli Sandığı almaktadır. Bağ-Kur için ise 1 katrilyon 380 trilyon lira ödenek ayrılmıştır. SSK için ayrılan ödenek 430 trilyon liradır.

SSK'nın bütçe üzerindeki yükü kalkarken, Emekli Sandığı'nın payı artan bir eğilim göstermiştir.

SSK Prime esas kazançların tavanının 600 milyon liraya yükseltilmesi ve bu miktarın Nisan 2001'de yeniden artacak olması sonucu, SSK'nın bütçe üzerindeki yükü kalmamıştır. SSK'nın Bütçe'den yardım almamasının faturasını, işçiler ve emekliler ödemiştir.

Sosyal güvenlik kuruluşları kendi ayaklarının üzerinde duracaksa, bu kural sosyal güvenlik kuruluşlarının tamamı için söz konusu olmalıdır. Bugün için bu kural sadece SSK için geçerlidir. Bu bakımdan, Bütçe'den yardım yapılacaksa her üç sosyal güvenlik kuruluşunun aktif ve pasifleri dikkate alınarak eşit bir şekilde yapılmalıdır.

SSK prime esas kazançlar yüksek belirlenmiştir. 2000 yılında prime esas kazançlarda üç kez artış yapılmıştır. 1.1.2000 itibariyle prime esas kazanç tabanı 120 milyon, tavanı 360 milyon lira; 1 Nisan 2000 itibariyle taban 150 milyon lira, tavan 450

Sigorta Prim Kazanıcı Tavanındaki Artış

Dönem	Sigorta Prim Tavanı	Artış Yüzdesi (Aralık 1999'a Göre)	İşçi Payı	İşveren Payı	Toplam
Aralık 1999	182.100.000	-	25.494.000	35.509.500	61.003.500
Ocak 2000	360.000.000	% 97.69	50.400.000	70.200.000	120.200.000
Nisan 2000	450.000.000	%147.1	63.000.000	87.750.000	150.750.000
Ağustos 2000	600.000.000	%229.5	84.000.000	117.000.000	201.000.000

milyon lira; 1 ağustos 2000 itibariyle tavan kazanç 600 milyon liraya yükselmiştir.

Sigorta primlerindeki yüksek oranlı artış, kayıt dışı çalışmayı teşvik edici niteliğinin yanında, net ücretteki azalmayı da beraberinde getirmiştir.

2000 yılı için gelirler yüzde 25 ile sınırlandırılmışken, sigorta giderlerinin yüzde 229.5 oranında artırılmasının hiçbir gerekçesinin olamayacağı açıktır.

Emekli Aylıkları

2000 Ocak ayı itibariyle, işçi ve Bağ-Kur emekli aylıkları DİE tarafından her ay açıklanan TÜFE artışına endekslenmiştir.

4447 sayılı Kanun ile emekliler arasındaki ayrımlar bir İNTİBAK KANUNU ile giderilmeden, emekli aylıkları 1 Ocak 2000 tarihinde sabitleştirilmiş ve bu tarihten itibaren TÜFE sistemine tabi olarak aylık artışları hesaplanmaya başlanmıştır. Sonuç itibariyle 4447 sayılı Kanun ile geçmişten gelen haksızlık giderilmeden, yeni bir sisteme geçilmiştir.

Aylıkların geneli yetersiz olduğundan, aylık artışlar 3-5 milyon lira ile sınırlı kalmış ve işçi emeklilerinin geçimleri daha da zorlaşmıştır. İşçi emekli aylıklarında bir iyileştirme yapılmadan, bu tür artışların bir yararı görülmemektedir.

Ocak 2001 itibariyle, işçi emekli aylıkları asgari 121.911.030 TL; azami 232.657.112 TL'dir. 3.2 milyon işçi emeklisi, dul ve yetimlerinin büyük çoğunluğuna asgari veya asgari aylığa yakın bir ödeme yapılmaktadır. SSK'nın imkanları çar-çur edilmiş ve işçi emekli aylıklarına yapılması gereken iyileştirmeler ertelenmiş ve aylık

alanlar arasındaki farklılıklar da önlenememiştir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı, SSK'nın 2 milyar dolar artısından söz etmekte ve Hazine yardımının alınmamasını bir övünç vesilesi yapmaktadır. Bu sonuç, işçi emeklisini açlığa iterek, sigortalılara aşırı prim yükü getirilerek alınmıştır. Ülkede fatura öncelikle, işçi ve emeklilerine kesilmiştir.

2001 Yılından Beklentiler

2001 Bütçesi ve Programı, IMF taahhütleri esas alınarak şekillenmiştir.

Giderlerin 48 katrilyon 360 trilyon lira, gelirlerin 43 katrilyon 127 trilyon lira, bütçe açığının 5 katrilyon 233 trilyon lira olarak öngörüldüğü 2001 Bütçesinin gelir ve giderlerinin dağılımı şöyledir:

"Personel giderlerine 12 katrilyon lira; diğer cari giderlere 4 katrilyon 770 trilyon lira, yatırımlara 3 katrilyon 500 trilyon lira, sosyal güvenlik kuruluşlarına 4 katrilyon 335 trilyon lira; faiz ödemelerine 16 katrilyon 680 trilyon lira; Kamu İktisadi Teşebbüslerine 860 trilyon lira; vergi iadelerine 1 katrilyon 320 trilyon lira; tarımsal desteklemelere 1 katrilyon lira; fonlara 925 trilyon lira; kuruluşların transfer giderlerine 795 trilyon 200 milyar lira; diğer transfer giderlerine 2 katrilyon 175 trilyon lira."

Hükümet, tercihlerini sermayenin beklentilerine ve IMF ile yapılan anlaşmalara göre yapmıştır. Bu durum, sosyal kesimlerin tepkisine neden olmuştur. Toplumsal tepkiler artmıştır. İşçisi, memuru, emeklisi, esnafı ve çiftçisi Hükümetin uygulamalarına karşı çıkmaktadır. Batan bankaların

kurtarılması, özellikle de borçlanarak kaynak aktarılmasına yönelik tepkiler artmaktadır.

Bütçenin dağılımından da anlaşılacağı gibi, toplumun genelini ilgilendiren ödenekler kısılmıştır. Devletin sosyal yönü işlemez bir duruma getirilmiştir. Bütçe içerisindeki eğitimin, sağlığın, adaletin payları çok yetersiz kalmıştır. 2001 yılında da faiz giderleri ile parası olanların yatırım yapmadan devletin gelirlerini transfer etmeye devam edeceği anlaşılmaktadır. **2001 yılı için yüzde 12 enflasyon hedeflenirken, 2001 yılında üç ihale ile Hazine yüzde 64.99, yüzde 67.47 ve son olarak da yüzde 57.33 maliyetle 2 katrilyon lira borçlanmış**tır. 500 büyük firma, karlarını üretim yerine, üretim dışı gelirlerden sağlar duruma gelmiştir. Teşvikler, yatırım ve üretim yerine, parası olanlara sunulmuştur. Bu yanlış politikalar, bütün ekonomik dengeleri bozmuş ve haksızlıkların kaynağını oluşturmuştur.

İş Güvencesi

2000 yılında, iş güvencesi ile ilgili gelişmeler ve öngörülen çalışmalardan sonuç alınamamıştır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından hazırlanan ve Bakanlar Kurulu'na kabul edilen Tasarı Taslağı, gerçek anlamda bir iş güvencesi getirmediği gibi, 2821 sayılı Sendikalar Kanunu'nda var olan bir hakkın yeniden düzenlenmesi ile sınırlı kalmıştır.

158 sayılı ILO Sözleşmesine uygun bir İş Güvencesi Tasarısı hazırlanmamıştır. İşveren kuruluşları, güvenli bir ortamda çalışmayı lüks olarak görmektedirler. Dolayısıyla, anayasal hakların kullanılması için bir güvence olarak görülmesi gereken iş güvencesi ile ilgili tartışmalarda uzlaşmadan çok, kazanılmış haklar ve ücretin bir parçası olan kıdem ve ihbar tazminatları gündeme getirilmektedir.

İşveren kuruluşları, iş güvencesinin yasalaşmasını engellemek için demokratik olmayan ve çalışma barışını hiçe sayan çıkışlar yapmaktadır.

İşveren kuruluşları, örgütlü ve örgütsüz işyerlerinde en önemli yakınma konusu

olarak rekabet koşullarındaki eşitsizlikleri öne sürmektedir. Bu haksızlığı gidermek ve eşit şartlarda rekabet edilmesi için, örgütlü yapının desteklenmesi gerekir. Örgütlenme, kayıtdışı ekonomiyi önlemek için de en önemli bir etken olarak görülmelidir.

İş güvencesinin olmadığı ülkemizde iş hukukunun esnekleştirilmesinin istenmesi, çalışanların korumasız bir ortamda istihdamını sağlayacaktır.

İşverenlerin önerileri incelendiğinde, esnek çalışma adı altında yaratılacak istihdam ile işçilerin kıdem tazminatları, yıllık ücretli izinler, sosyal haklar ve sosyal güvenlik hakkı kullanılamaz duruma gelecektir. Bu sebeple, işçi kuruluşları, esnek çalışma adı altında getirilmek istenen önerilere karşı çıkmaktadır.

Esnek çalışma ile "talep olduğu zaman üretimi sürdürmek, talep olmadığı zaman işçi atma" hakkının sağlanması amaçlanmaktadır. Çalışma saatlerinin işverenin isteğine göre değiştirilmesi, telafi çalışması, ücretsiz izin ve fonksiyonel esneklik gibi yeni çalışma biçimleriyle toplu iş sözleşmelerdeki kurallara bağlı hükümlerin esnekleştirilmesi hedeflenmektedir.

Kuralsız çalıştırma, işçi sendikalarının temelden karşı çıktığı bir konudur. Yeterince işçiyi korumayan İş Yasası'nın esnek bir yapıya dönüştürülmesi ve toplu iş sözleşmelerle getirilmiş bulunan kurallara bağlı bir çalışma ortamının değiştirilmesi gündeme getirilmekte ve böylece işçinin daha da korumasız bir ortamda çalıştırılması amaçlanmaktadır. Esnek üretim, istihdamı azaltmakta ve nitelikli işgücünü korumaktadır. İşverenler, ucuz işgücünün sağlanması için, taşeron yöntemiyle çalıştırmayı yaygın bir duruma getirmiştir. Güvencesiz bir ortam olan bu tür çalıştırmalar ile haksız rekabet öngörülmekte ve çalışanların gelirleri azalmaktadır.

Toplu iş sözleşmeleri, çalışma hayatında bir istikrar unsuru olmuştur ve öngörülen hükümler bir kuralı ifade etmektedir. İşverenlerce savunulan esnek çalışma ise kuralsız bir çalıştırmayı öngörmektedir. ■

EMEKLİ AYLIĞINI HAKETMEYEN SİGORTALI İŞÇİYE KIDEM TAZMİNATI ÖDENMESİ

Celal TOZAN

SSK Tahsis Daire Başkanı

YASAL DAYANAK

1475 sayılı İş Kanunun 14'ncü maddesinde sigortalı işçinin hizmet akdinin hangi koşullarla sona ermesi halinde kıdem tazminatının ödeneceği belirlenmiştir.

Buna göre sigortalı işçinin kıdem tazminatını hakedebilmesi için genel olarak hizmet aktinin;

- İşveren tarafından bu Kanunun 17'nci maddesinin II numaralı bendinde gösterilen sebepler dışında,
- İşçi tarafından bu Kanunun 16'ncı maddesi uyarınca,
- Muvazzaf askerlik hizmeti dolayısıyla,
- Bağlı bulundukları Kanunla kurulu kurum veya sandıklardan yaşlılık, emeklilik veya malullük aylığı yahut toptan ödeme almak amacıyla, fesh edilmesi gerekmektedir.

Ancak, 4447 sayılı Kanunla 1475 sayılı İş Kanununun 14'ncü maddesinin birinci fıkrasına eklenen (5) numaralı bentle, 506 sayılı Kanunun 4447 sayılı Kanunla değişik 60'ncı maddesinin birinci fıkrasının (A) bendinin (a) ve (b) alt bentleri ile

geçici 81'nci maddesinin (B), (C/b) fıkraları uyarınca yaşlılık aylığı bağlanması için öngörülen sigortalılık süresini ve prim ödeme gün sayısını tamamlamış yaşını doldurmamış sigortalı işçilerin de kendi istekleri ile işten ayrılmaları ve işverenden yazılı talepte bulunmaları halinde kıdem tazminatlarının ödenmesine olanak sağlanmıştır.

Bu bent uyarınca kıdem tazminatının haketmenin koşulları;

Öngörülen prim gün sayısını ve sigortalılık süresini tamamlamak,

Bunu Sosyal Sigortalar Kurumu'ndan alınacak belge ile kanıtlamak,

İşten ayrılmak,

İşverenden yazılı talepte,

bulunmaktır.

İşveren yukarıda belirtilen koşullara uygun talepte bulunan sigortalı işçiye kıdem tazminatını ödemek zorundadır.

YENİ DÜZENLEMEDEN KİMLER YARARLANACAK

4447 Sayılı Kanunla 1475 sayılı Kanunun 14 üncü maddesine getirilen ek de-

ğişiklik belirli sınırlamaları içermektedir. Bir başka anlatımla getirilen bu değişiklikten tüm sigortalı işçilerin yararlanması mümkün değildir. Yasa koyucu yararlanacakları 506 sayılı Kanunun 60'ncı maddesinin (A) bendinin (a) ve (b) alt bendi ile geçici 81'nci maddesinin (B) ve (C/b) fıkraları ile sınırlandırmıştır.

Buna göre getirilen değişiklikten sadece yaşlılık aylığını hakketmesi için 7000 günlük prim sayısını tamamlayıp, veya 4500 günlük prim gün sayısı ile 15 yıllık sigortalılık süresini tamamlayıp, 58 yaşını doldurmasını bekleyen kadın, 60 yaşını doldurmasını bekleyen erkek sigortalılarla geçici 81'nci maddesinin (B) ve (C/b) fıkralarında belirtilen prim gün sayısı ile sigortalılık süresini tamamlamış aylığı hakketmek için öngörülen yaşı bekleyen sigortalılar yararlanacaklardır.

506 sayılı Kanunun 55 nci maddesi uyarınca malulen emekli olanlar ile 60'ncı maddenin diğer fıkraları ile geçici 81'nci maddesinin (A) ve (C/a) bentlerine göre emekli olacak sigortalıların yapılan bu değişiklikten yararlanmaları olanaklı değildir. Bu sigortalıların kıdem tazminatını alabilmesi önceden olduğu gibi mutlaka malullük, yaşlılık aylığı hakketmeleri işyerinden bu nedenle ayrılmaları ve aylıklarının bağlanacağına dair Sosyal Sigortalar Kurumundan alacakları belgeyi işverenlerine sunmaları gerekmektedir.

Görülüyor ki Kanun koyucu bu haktan yararlanacakları 4447 sayılı Yasada öngörülen koşullarla yaşlılık aylığı alacak si-

gortalılarla sınırlamıştır. Bunkaki amaç, emeklilik yaşının yükseltilmesi nedeniyle sigortalılık süresini ve prim gün sayısını tamamlayan işçinin yaşını dolduruncaya kadar çalışamayacak durumunda olması halinde emeklilik hakkını elde etmeden de kıdem tazminatını alabilmesidir.

YENİ DEĞİŞİKLİKTEN YARARLANARAK KIDEM TAZMİNATI ALANLARIN YENİDEN İŞE DÖNÜP DÖNEMEYECEKLERİ

4447 Sayılı Kanunla 1475 sayılı Kanunun 14 üncü maddesine getirilen değişiklikten yararlanarak işten ayrılıp kıdem tazminatını alan sigortalı işçinin aynı işyerinde veya başka bir işyerinde yeniden işe başlamasında yasal bir engel bulunmamaktadır.

Sigortalı işçinin istemesi ve işverenin kabul etmesi halinde eski işine tekrar dönebileceği gibi, bir başka işyerinde de çalışması olanaklıdır. Önemli olan işçinin ve işverenin bunu birlikte istemeleridir.

Ancak burada bilinmesi gereken işçinin ister eski işyerinde, ister başka bir işyerinde yeniden işe başlaması durumunda çalıştığı bu süreler içinde ileride hizmet akdinin Kanunda öngörüldüğü şekilde sona ermesi halinde kıdem tazminatının ödeneceği gibi son girdiği iş yerinde, emeklilik için yaş şartını yerine getirmeden ayrılıp Sosyal Sigortalar Kurumundan alacağı belge ile birlikte tekrar işverenin yazılı talepte bulunan işçinin son çalıştığı süreler için de kıdem tazminatının ödeneceğidir. ■

EVE-İŞ-VERME

Eve-İş-Verme Nedir?

Eve-iş-verme sistemi, kaçak işçiliğin yasalara uydurulmuş biçimidir. Eve-iş-verme, bir işverenin veya taşeronun talebi üzerine ve işçinin kendisinin tercih ettiği bir yerde ve genellikle işçinin kendi evinde, normal olarak işverenin doğrudan bir denetimi olmaksızın bir ücret karşılığında üretimin gerçekleştirilmesi veya hizmetin sağlanmasıdır.

Eve-iş-verme sistemi içinde çalışan kişi, bir ücret karşılığında bir işveren için mal üretir veya hizmet sağlar; tüketicilerle doğrudan bir ilişki içinde değildir. Eve-iş-verme sistemi içinde çalışan işçi, işverenin iş yeri dışında kendi tercih ettiği bir yerde çalışabilir. Bu yer, ille de bu işçinin evi olmak zorunda değildir. Bu durumda eve-iş-verme sisteminden söz edilebilir.

Evdeki her çalışma, eve-iş-verme değildir. Bir küçük esnaf veya sanatkar da, dükkanını kapayıp, kendi evinde faaliyetini sürdürebilir. Burada eve-iş-verme sistemi değil, kendi hesabına çalışma söz konusudur. Evdeki üreticinin nihai-asıl tüketicisi ile doğrudan bir alışveriş ilişkisi içine girdiği durumlarda, genellikle eve-iş-verme sistemi değil, kendi hesabına çalışma uygulanmaktadır. Üretim araçlarının mülkiyeti veya girdilerin sağlanması konusunda farklı uygulamalar olabilir. Buna bağlı olarak da, eve-iş-verme sistemi içinde çalışan ücretli ile evinde kendi hesabına çalışan kişi arasındaki fark belirsizleşebilir. Eve-iş-verme sistemi içinde çalışan birçok kişi, kendilerinin gerçekte gizli ücretli işçiler olduğunun farkında veya bilincinde değildir.

Yıldırım KOÇ
TÜRK-İŞ
Genel Başkan Danışmanı

Kapitalizmin gelişme sürecinde en acımasız sömürü, "eve-iş-verme" sistemi içinde

gerçekleştirilmiştir.¹ Kadınlar, yaşlılar, çocuklar ve sürekli bir iş bulamayan işsizler, her türlü yasal koruma dışında, kendi evlerinde parça başı ücret esasıyla sermayedarlar için üretim yapmıştır. Eve-iş-verme sistemini, kayıt-dışı ekonomi, "kara ekonomi" veya "gizli ekonomi" adları altında ifade edilen bütünlük içinde ele almak gereklidir.

Taşeronluk, aile işletmesi ve eve-iş-verme, acımasız bir sömürü zincirinin halkalarıdır. Eve-iş-verme sisteminde çalışanlar, son yıllarda sermaye tarafından sistemli bir biçimde yaygınlaştırılan "kendi işinde çalışanlar" veya "kendi hesabına çalışanlar" kategorisinin imalat sanayiindeki uygulamasıdır. "Kendi hesabına çalışanların" inşaat işkolundaki biçimi, "götürü iş alma," ormancılık işkolundaki biçimi ise "vahidi fiyat" uygulamasıdır.

Günümüzde yeni-liberal saldırının amaçlarından biri, işçileri sendikasılaştırarak ve köleleştirerek işçilik maliyetini düşürmektir. Bunun yollarından biri de, çağdaş teknolojileri de kullanarak, "kendi hesabına çalışmanın" ve eve-iş-verme sisteminin yaygınlaştırılmasıdır.

Son yıllarda yapılan çalışmalardan biri, çeşitli ülkelerde eve-iş-verme sisteminin hangi boyutlara ulaştığını özetlemektedir:² 1990'lı yılların başlarında Arjantin'de Buenos Aires'te imalat sanayiinde çalışan işçilerin yüzde 8'i, Cordoba ve Rosario'da imalat sanayiinde çalışan işçilerin yüzde 10'u evde çalışmaktadır. Mısır'da çalışan kadınların yüzde 53'ü ve erkeklerin yüzde 10'u işlerini evlerinden sürdürmektedir. Filipinlerde kayıt-dışı sektördeki işçilerin yüzde 14'ü eve-iş-verme sistemi içindedir. Venezuela'da giyim endüstrisindeki işçilerin yüzde 45'i eve-iş-verme sisteminde çalışmaktadır. Şili'de kadın ve çocuk giyim eşyalarının yüzde 60'ı ve erkek giyim eşyalarının yüzde 30'u eve-iş-verme sistemi için

de üretilmiştir. Aynı kaynağa göre, Arjantin'de evlerde ücretli olarak çalışan ve giyim eşyası ve ayakkabı üretenlerin yüzde 87'si kadındır. Kadınlar, Federal Almanya'da evlerde çalışanların yüzde 87'sini oluşturmaktadır. Bu oran İtalya'da yüzde 90, Japonya'da yüzde 93'tür.

ILO, 1980'li yıllardan itibaren tüm dünyada eve-iş-verme uygulamalarında bir artış ve yaygınlaşma gözlemlendiğini belirtmektedir.³ Bunun bir nedeni, ulusötesi şirketlerin, üretim, iletişim ve taşımacılık teknolojilerindeki büyük atılımlardan etkili bir biçimde yararlanarak, üretimi dünya ölçeğinde planlamaları ve uluslararası işbölümünü istedikleri gibi değiştirmeleridir. Buna bağlı olarak, gelişmekte olan ülkelerde ulusötesi şirketlerin denetimindeki üretim birimleri artmış, buralarda ana şirketlerin yanı sıra, fason üretim ve eve-iş-verme yaygınlaştırılmıştır. Ünlü Benetton Şirketi'nin sattığı ürünlerin büyük bir bölümü fason çalışma yoluyla atelyelerde ve hatta evlerde üretilmektedir. Çağdaş teknoloji, geleneksel eve-iş-verme uygulamalarının tüm dünyada yaygınlaşmasına yol açmıştır. Diğer taraftan, bilgisayar, internet ve elektronik postanın ekonomik faaliyetteki rolünün hızla ve başdöndürücü bir biçimde gelişmesi, işyeri dışında evlerde veya eve yakın bir alt-merkezde çalışma olanaklarını yaratmıştır (tele-çalışma),⁴ farklı bir evde çalışma sistemi hızla gelişmekte ve yaygınlaşmaktadır.

Az gelişmiş ülkelerde eve-iş-vermenin genellikle geleneksel biçimi, gelişmiş kapitalist ülkelerde ise genellikle modern biçimi (tele-çalışma) işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi açısından çok önemli sorunlar yaratmaktadır.

Çalışma Mevzuatımızda Eve-İş-Verme

Türkiye'de ise eve-iş-verme sisteminde çalışan işçileri koruyucu hiçbir düzenleme

1 Bkz. Koç, Y., "Eve İş Verme, İşçiler ve Sendikalar", *Bilim ve Sanat*, No. 23, Kasım 1982, s. 28-32.

2 Chen, M, Sebstad J., O'Connell, L., *Towards a New Economic Orthodoxy: The Case of Homeworkers (Fact Sheets: Argentina, Philippines, Mexico)*, Harvard Institute for International Development, Cambridge, 1996, 29 s.

3 Bkz. ILO, *Home Work, Report V (1), ILC-82*, Cenevre, 1995.

4 Tele-çalışma ile ilgili olarak bkz. Bibby, A., *Teleworking and Trade Union Strategy*, FIET, 1996 (www.eclipse.co.uk/pens/bibby/fietrpt.html).

yoktur. Aşağıda değinileceği gibi, Türkiye, onaylamış bulunduğu 26 sayılı ILO Sözleşmesinden kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmemekte ve eve-iş-verme sistemi içinde çalışan işçiler için asgari ücret saptamamaktadır.

Türkiye’de eve-iş-verme sistemi içinde evlerde çalışma ilişkisi, Borçlar Yasasında ki "istisna akdi" olarak kabul edilmektedir. "İstisna", "sanat ve meharret emeği sarf ederek bir şeyi meydana getirmek" demektir. Hizmet akdinde, işçinin edası doğrudan doğruya hizmet ve buna ilişkin emek olduğu halde; istisna akdinde müteahhidin edası, emeğinin kendisi değil, sonucu ve mahsulüdür.⁵ Hizmet akdinde esas, işçinin işverenin doğrudan buyruğu altına girmesidir. Bu nedenle, çalışma mevzuatımızda eve-iş-verme sistemi içinde ücretli işçi olarak çalışanları koruyucu hiçbir düzenleme yoktur.

Türkiye’de Geleneksel Eve-İş-Verme

Eve-iş-verme sistemi Osmanlı İmparatorluğu’nda da vardı. 1600-1615 yıllarında Ankara’da tüccar hammaddeyi köylü ve şehirli üreticiye veriyor ve belirli bir ücret karşılığında evlerde sof dokutturuyor ya da boyattırıyordu.⁶ Osmanlı İmparatorluğu’nda 1913 ve 1915 Sanayi Sayımlarında kunduracılıkta, pamuk ipliği üretiminde ve pamuklu dokumacılıkta eve-iş-verme sistemi saptanmıştı.⁷ Büyük şirketler için evlerde en yaygın biçimde üretilen ürün ise halıydı. Halı üretiminin önemli bir bölümü ihracata yönelikti. 1900’lü yılların başlarında Anadolu’nun birçok bölgesinde halı evlerde dokunuyordu. 1908 yılında kurulan Şark Halı Şirketi, İzmir, Sivas, Burdur, Isparta, Haçin, Urla, Maraş ve Kırkağaç’ta imalathaneler kurup, işçileri burarlarda topladı. Ancak diğer taraftan evler-

de üretimi sürdürttü. Halının girdileri ve istenilen model evlerde kendilerine ait tezgahlarda çalışan kadınlara veriliyor ve atılan ilmi başına belirli bir ücret ödeniyordu.⁸ Bu uygulamaya Cumhuriyet döneminde de sürdü.⁹

1980’li yıllarda eve-iş-verme uygulamaları sistemli bir biçimde yaygınlaştırılmaya çalışıldı. 1982 yılı Ocak ayında Günaydın Gazetesi’nin Saklambaç ekinde dört gün dörtte bir sayfa "Evine Bolluk Getiren Kadınlar" başlıklı bir dizi görüşme yayınlandı. Bu görüşmelerde eve-iş-verme sistemi övülüyor, bu sisteme katılma yolları gösteriliyordu.¹⁰ Bu yazı dizisinden bazı bölümler aşağıda sunulmaktadır:

"Şimdilerde hazırlanmakta olan yeni Medeni Kanun’a göre, evin geçimine katkıda bulunmayan kadını, kocası boşayabilecek... Bir mesleği olmayan, yeterli eğitim görmemiş kadın da isterse, hem de evinde çalışıyor. Böylece sokakta işine gidip gelmek için para ve zaman kaybına da uğramadan hem evinin işlerini görebiliyor, varsa çocukları ile ilgilenebiliyor, hem de boş saatlerinde seçtiği işten aile bütçesine katkıda bulunabilecek geliri elde ediyor.. Evinde çalışan iki çocuklu bir ev hanımı, Fatma Tuğ, 'bir ev hanımı günlük programını iyi hazırlarsa, ev işlerine ve çocuk bakımına ayırdığı zamanın dışında hayli boş saatler bulabilir. Bu saatleri komşuda dedikodu yaparak, arkadaşlarla çay içip oyun oynayarak da geçirmek mümkün, çalışarak da. Önemli olan, çalışmayı istemek veya ekonomik nedenlerle buna mecbur olmak,' diyor.

"Belli bir mesleği olmayan kadınlar ne iş yapabilir, diye karamsarlığa ka-

5 Olgaç, S., *Borçlar Hukuku Akdın Nevileri*, Hak Kitapevi, İstanbul, 1967, 445 s.

6 Ergenç, Ö., "1600-1615 Yılları Arasında Ankara İktisadi Tarihine Ait Araştırmalar," Okyar, O. (ed.), *Türkiye İktisat Tarihi Semineri*, Hacettepe Üniversitesi Yay., Ankara, 1975, s. 165.

7 Ökçün, G., *Osmanlı Sanayii, 1913, 1915 Yılları Sanayi İstatistiği*, 2. Basım, SBF Yay. No. 229, Ankara, 1971, s. 102 ve 150.

8 Ökçün, G., a.g.k., s. 133.

9 Bu konuda bkz. Aksoy, S., "Halı İmalinde Çalışanların Ekonomik ve Sosyal Durumları," *Çalışma Bakanlığı, Çalışma Dergisi*, No. 11, Ekim 1946, s. 49-50; Arınç, O., "Demirci ve Gördes’te Halıcılık," *Çalışma Bakanlığı, Çalışma Dergisi*, No. 20, Temmuz 1947, s. 59-60.

10 Arsan, F., "Evine Bolluk Getiren Kadınlar," *Günaydın Saklambaç*, 20-23 Ocak 1982.

pılmadan önce, evlerde yapılmakta olan bazı işlere ve bu işlerin gelirlerine göz atmakta yarar var."

Bu bölümde evlerde yapılan işler şöyle sıralanmış: İlik açma, düğme dikme, pantolon dikişi temizleme, biçilmiş etek dikme, biçilmiş önlüğü dikme, yün kazağa yakasını geçirme, pardösü eteği bastırma, iş işleme, triko dokumayı birleştirme, örgü ve tığ işi yapma, daktilo yazma, tercüme yapma, yabancı dil dersi verme, kesekağıdı yapma, çocuk bakma, dekoratif duvar süsleri yapma, elektrik sanayiinin yanı sıra olarak darbeli el presi ile zil butonu basma, halı dokuma. Yazı dizisinde eve-iş-verme sistemi içinde acımasızca sömürülen kadınlar için şöyle deniliyordu:

"Böyle hanımlar hepimizin başına dedirtecek, hem evinin işini aksatmayan, hem de 'çalışıyorum' diye görültü patırtı koparmadan elinin emeği, alınının teriyle para kazanmasını bilen, üstelik de bu durumu olağan görenlerden bazıları şöyle diyor: ... Zeynep Ergül (25) Sultanhamam'da iş verecek o kadar çok işyeri var ki, benim gibi pek çok kişi bu sahada rahatça geçinebilecek para kazanabilir... Nurcan Ancı (19): Kesekağıdı yapıyorum... Üstelik benim bu iş için evimden çıkmam da gerekmiyor. Kağıdı kapıma getiriyorlar ve bir haftanın sonunda da gelip kesekağıtlarını alıyorlar. Hiç bir becerisi olmayan herkes bu işi rahatça yapabilir... Fatma Tuğ (22): Çalışmak isteyen mutlaka bir çözüm buluyor. Örneğin, ben biri 2 yaşında, diğeri 8 aylık çocuklarımla bırakıp da herhangi bir işe gidemeyeceğimden, ne yapabilirim diye soruştururken bazı komşularımdan evde darbeli el presi ile zil butonu basabileceğimi öğrendim. İşvereni buldum. Evime makinesini koydu ve o gün bugün çok şükür rahatım."

1983 yılı sonunda oluşan yeni sivil hükümet, işsizliğin önlenmesine katkıda bu-

lunacağı iddiasıyla eve-iş-verme sistemi desteklemeye başladı. Devlet Bakanı Ahmet Alptemoçin, "İsviçre'deki gibi evde çalışmayı yaygınlaştırmanın, konfeksiyon, halıcılık, el sanatları, dokumacılık, elektronik araçların montajı gibi alanlarda, hem maliyet düşüreceği, hem de ekonomide tam gün çalışma taleplerini azaltacağı için teşvik edileceği"ni açıkladı.¹¹ Başbakan Turgut Özal da "atölye evler" projesini ortaya attı.¹² Hükümetin bu politikası, eve-iş-verme sistemini yaygınlaştırdı. 1985 yılı Mart ayında "Evler Atelyeye Döndü" başlıklı bir gazete haberi aşağıda sunulmaktadır.¹³

"Kadının çalışmasının veya başkasına iş yapmasının kırsal kökenli ailelerce de yadırganmadığı bugün evlerde, örgü, dikiş nakış, dantel işleme, ambalajlama ve basit ev eşyalarının montajı gibi işler yapılıyor. Adeta bir ev sanayiinin doğduğu, firmaların büro açarak mahalle aralarına kadar girip kadınlara iş yaptırdığının gözleendiği bugün, kadınlar ayda 30-40 bin lira kazanıyorlar. Birçok kadın da kendisiyle birlikte başkalarına da iş yaptırarak kazancını daha da artırma imkanı buluyor... Zübeyde Karabazar (Zeytinburnu): Hem çocukların bakımı hem evin işleri nedeniyle dışarda çalışmamız imkansız. Artık tek kişinin çalışarak aile geçindirmesi hayal oldu. Evde kurduğumuz makinede parça derilerden puf minder dikiyorum. Aylık kazancımız 25-30 bin liraya geliyor. Cemile Karaca (Çubuklu): Çevremizde fasonculuk aldı yürüdü. Geçinme için başka çıkar yol yok. Ben kiloyla aldığımız deriden kazak örerek ve ördürerek bu işi sürdürüyorum. 8 aylık bir sürede bir milyona yakın para kazandım."

DPT tarafından hazırlanan 1986 yılı Programında eve-iş-verme sisteminin teşvik edileceği şu şekilde ifade ediliyordu:¹⁴

11 TÜBA, İş, İşçi, Çalışma Bülteni, No. 426, 2.1.1984.

12 TÜBA, İş, İşçi, Çalışma Bülteni, No. 476, 17.12.1984.

13 Güneş, 22.3.1985.

14 1986 Yılı Programı, Resmi Gazete, 31 Ekim 1985, s. 260.

"Evlere malzeme ve alet sağlayarak parça başı üretimi yapılabilir; konfeksiyon, nakış işlemeciliği, halıcılık, cam işlemeciliği, çinicilik, elektronik, elektrik, konservecilik, seramik v.b. dallarında uygulamanın yaygınlaştırılması ...konusunda ilgili kuruluşlar programlar hazırlayacaklardır."

1987 yılında Hürriyet'in Kelebek Ekinde yayınlanan bir haberin başlığı "ipek tüccardan, işçilik bizden" idi. Kayseri Hacılar'da ipek halı dokunmasını anlatan yazıda,¹⁵ 8 yaşından beri halı dokuyan 15 yaşındaki Fatma Toprak şöyle diyordu: "**Avrupa'ya gidecekmiş. Ele güne kötü görünmesin diye üstüne titiyorum. Bitmesi için 10 gün, bilemedin iki haftam var. Ben işçiyim. Atkısı, tezgahı, ipeği, tarağı tüccardan. Dokur teslim ederim.**"

Türkiye'de eve-iş-verme sistemi konusundaki ilk önemli bilimsel çalışmalardan biri Mine Çınar tarafından 1987 ve 1989 yıllarında gerçekleştirildi ve araştırma sonuçları 1994 yılında yayımlandı.¹⁶ Mine Çınar'ın bulgularına göre, 1988-89 yıllarında yalnızca İstanbul'da giyim, dokuma ve deri sektöründe 88 bin dolayında kadın eve-iş-verme sistemi içinde çalışmaktaydı.

1989 yılındaki bir haber, Kahramanmaraş'ta 15 bin ev kadınına örgü ördüren Aytemizler Tekstil San. ve Tic.Ltd.Şirketi'ne aitti. 1989 yılında bu şirketin 400 sürekli işçisi varken, 15 bin ev kadını kendi evlerinde bu şirkete örgü örüyordu. Yılda yaklaşık 1,5 milyon adet triko üretimi yapılıyor ve üretimin tümü ihraç ediliyordu.¹⁷

Türkiye'de eve-iş-verme konusunda en önemli ve kapsamlı bilimsel çalışma, Kuvvet Lordoğlu tarafından Bursa'da gerçekleştirildi.¹⁸ Kuvvet Lordoğlu'nun araştırmasında Bursa'da eve-iş-verme sistemi içinde çalışan 487 kadın ile görüşme yapıldı. Lor-

doğlu'nun bulgularına göre, Bursa'da 1989-1990 yıllarında 2500-3000 dolayında kadın sürekli olarak işverenlerden iş talep etmekte veya ilişkisini sürdürmekteydi. Eve verilen işler, örgü, nakış, dantel ve diğer olmak üzere dört gruptaydı. Eve verilen işin yapılabilmesi için gerekli olan malzeme genellikle işverence karşılanmaktaydı.

İhracata yönelik eve-iş-verme sisteminin örneklerinden biri, Adıyaman'da yaşandı. 1995 yılında "Adıyamanlı 9 bin genç, ABD'deki Nestlihan Hanım'a halı dokuyor"du. American Black Mountain Looms Şirketi, Adıyaman'ın en büyük özel sektör kuruluşu olmuştu.¹⁹

1995 yılında İhlas Holding eve-iş-verme sistemine doğrudan girdi. İhlas Holding'in uygulamasındaki amaç ikiliydi: Bir taraftan örgü makinesi pazarlamak, diğer taraftan ev kadınlarının ucuz işgücünden yararlanmak.

Türkiye Gazetesi'nin "Her Ev Bir Fabrika" başlığıyla verdiği büyük haberde, İsviçre'nin Passap Örgü Makineleri üreticisi Madag Şirketi ile İhlas Holding arasında bir dağıtımçılık anlaşması yapıldığı belirtiliyordu. Projeye göre, şirket evlere örgü makinesi satacak, bu makinelerle istenilen modellerde ürettirilen kazak, bluz, hırka gibi giyecekler İhlas tarafından satın alınacaktı.²⁰ İhlas Holding, bir ay sonra da, Japonya'nın örgü makineleri üreticisi Brother ile benzer bir dağıtımçılık anlaşması imzaladı. İhlas Dış Ticaret Grup Başkanı Osman Ağaoğlu şöyle diyordu: "**Talip olan hanımlarımıza iyi bir eğitim verdikten sonra da ördükleri kazakları alıp satmayı planlıyoruz.**"²¹ 1996 yılının başında kurslar başladı. Brother veya Passap marka örgü makinesi alan herkese halk eğitim merkezlerinde

15 Hürriyet Kelebek, 17.3.1987.

16 Çınar, E.M., "Unskilled Urban Migrant Women and Disguised Employment: Home-Working Women in Istanbul, Turkey," *World Development*, Cilt 22, No. 3, s. 369-380, İngiltere, 1994.

17 Ekonomik Panorama, 27.8.1989.

18 Lordoğlu, K., *Eve İş Verme Sistemi İçinde Kadın İşgücü Üzerine Bir Alan Araştırması*, Friedrich Ebert Vakfı Yay., İstanbul, 1990.

19 Hürriyet, 1.12.1995.

20 Türkiye, 16.10.1995.

21 Türkiye, 7.11.1995.

ücretsiz eğitim verileceği açıklandı.²² Osman Ağaoğlu şunları söyledi: "İp verip ürün alacağız. Sonra bu ürünleri iç ve dış pazarda satacağız." Ocak ayı sonlarında kurslar başlamıştı. Yapılan açıklamada şöyle deniliyordu:²³ "Ev hanımları ve genç kızlarımıza ip verip fason iş yaptırarak onlara maddi destek sağlayacağız." Uygulama başladı. 1997 yılı Nisan ayı geldiğinde Türkiye genelinde 3.500 örgü makinesi satılmıştı. Ancak bir süre sonra şikayetler başladı. Yalova'da örgü makinesi alan 19 kişi, Tüketiciyi Koruma Derneği'ne başvurdu. Makine alan herkese 3 yıl iş garantisi verildiği, ancak ikinci aydan sonra iplik gönderilmesine ve kazakların teslim alınmasına son verildiği ileri sürüldü. Örgü makinesinin bedelini ve ipliklerin depozitosunu borçla karşılayanlar büyük sıkıntı içine girdi.²⁴ Adapazarı'nda da benzer şikayetler geldi. Remzi Atılgan isimli bir kişi, aynı trikotaj makinesini piyasadan yan fiyatına alabileceksen, iş garantisi taahhüdü nedeniyle İhlas'ın makinelerini tercih ettiklerini belirttikten sonra şunları söyledi:

"Şimdi verdikleri örnekler çok zor. Son derece ağır bir iş. Bunun karşılığında verdikleri para çok az. Adapazarı'nda bir çok kişiye bu deseni gösterdik. Profesyoneller desenin çok zor olduğunu söylediler. Verilen iş ile makinenin borcunu ödemek imkansız. Emekli maaşımı aldığım gün makinenin borcuna yatırıyorum. Çok zor durumdayız." Bir başka kişi de şunları anlatıyordu: "Ayda 20-25 milyon lira kazanacağımızı söylemişlerdi. 9 milyonu zor buluyoruz. Makinemi bir yakınımdan markla borçlanarak almıştım. Hala borcumu ödeyemedim."

Türkiye'de eve-iş-verme sistemi içinde çalışanların sayılarına ilişkin, yukarıda belirtilenler benzeri bazı gözlemlerin dışında hiçbir güvenilir veri yoktur. Devlet İstatistik

Enstitüsü tarafından gerçekleştirilen Hanehalkı İşgücü Anketlerinde bu konuda yer alan veriler tamamiyle yanlıştır. Onbinlerce kaçak atelyenin, 4,5 milyondan fazla yerli ve 1 milyona yakın yabancı kaçak işçinin olduğu bir ülkede, eve-iş-verme sistemi içinde yapılan çalışmayı saptamak olanaklı değildir. Ayrıca, bu sistemde çalışan kişiler, vergilendirilecekleri kaygısıyla, bu konudaki anket sorularına yanlış yanıt verme eğilimindedir. DİE'nin 1988 Ekim Hanehalkı İşgücü Anketi sonuçlarına göre, bu tarihte Türkiye'de 164 bin kişi evde çalışıyordu. Bunların yalnızca 43 bini ücretliydi; 93 bini kendi hesabına çalışan ve 27 bini de ücretsiz aile çalışanıydı.²⁶ 1998 yılı Nisan ayında ise bu sayı 169 bindi. Ücretli çalışanların sayısı 32 bine inmişti. Kendi hesabına çalışanların sayısı 125 bin, ücretsiz aile çalışanlarının sayısı ise 12 bindi.²⁷ DİE'nin bu konulardaki verilerinin gerçeklerle ilgisinin alakasının olmadığı açıktır.

Türkiye'de tarımda uygulanan mülksüzleştirme politikasına bağlı olarak, iç göç hızlanmıştır ve daha da artacaktır. Tarım geliriyle geçinemeyen küçük üreticiler, hayvancılığı bırakmakta, tarlalarını elden çıkararak kente göçmekte ve ücretli iş aramaktadır. Bölücü terör örgütü PKK'nın eylemleri ve bunlara karşı uygulanan hükümet politikaları da iç göçü hızlandırmıştır. Bu süreç, kentlerde eve-iş-verme sisteminin hızla yaygınlaşmasına yol açmaktadır.

Yapılan gözlemler, önümüzdeki dönemde eve-iş-verme sisteminin, kaçak işçilikle birlikte, daha da yaygın biçimde uygulanacağını ve işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi için daha da büyük bir sorun olacağını göstermektedir. Eve-iş-verme sistemi içinde çok düşük maliyetlerle üretimin mümkün olduğu koşullarda, kayıt içindeki işyerlerinde çalışan işçilerin sendikalaşma çabaları daha da büyük engellerle karşılaşacak, sendikali işçilerin çalıştığı işyerleri

²² Türkiye, 5.1.1996.

²³ Türkiye, 22.1.1996.

²⁴ Sabah, 7.4.1997.

²⁵ Sabah, 8.4.1997.

²⁶ DİE, Hanehalkı İşgücü Anketi Sonuçları (1988 Ekim), Yay. No. 1433, Ankara, 1990, s. 80.

²⁷ DİE, Hanehalkı İşgücü Anketi Sonuçları (1998 Nisan), Ankara, 1998, s. 111.

daha düşük işgücü maliyeti isteyecek, bunun kabul edilmediği durumlarda da işyerini kapatarak veya işçileri işten çıkararak eve-iş-verme sistemine başvuracaktır.

Kaçak işçiliğin ve bu sorunla bağlantılı olarak taşeronluğun ve fason üretimin yarattığı sorunlar, eve-iş-verme sistemi için de geçerlidir. Günümüzde işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin daha da güçlenmesinin önündeki en büyük engeller, kaçak işçilik ve bazı sektörlerde onun yasalara aydurlanmış biçimi olan eve-iş-verme sistemidir.

Eve-iş-verme, vahşi kapitalizmin en acımasız sömürü araçlarından biriydi. 1970'li yıllardan itibaren sosyalleş(tiril)miş kapitalizmden yeniden 19. yüzyılın vahşi kapitalizmine dönüşmesinde, serbest bölgeler, kaçak işçilik, taşeronluk, fason üretim, eve-iş-verme gibi araçlar, bir bütün oluşturmaktadır. Eve-iş-verme uygulamalarının özellikle ihracata yönelik sektörlerde sistemli bir biçimde geliştirilmesi de uluslararası yeni işbölümünün bir sonucudur.

Türkiye'de eve-iş-vermenin geleneksel biçimleri hızla yaygınlaşırken, bilgisayar, elektronik posta ve internet kullanımına dayalı çağdaş biçimleri henüz önemli bir sorun olmamıştır. Ancak önümüzdeki yıllarda eve-iş-vermenin yeni biçimlerinin yarattığı sorunlar da gündemimizin ön sıralarında yerini alacaktır.

Eve-iş-Verme ve ILO

Uluslararası Çalışma Örgütü Uluslararası Çalışma Konferansı'nın 1996 yılında yapılan 83. toplantısında 177 sayılı Evde Çalışma Sözleşmesi ile 184 sayılı Evde Çalışmaya İlişkin Tavsiye Kararı kabul edildi.

177 sayılı Evde Çalışma Sözleşmesine göre, kendi evinde veya işverenin işyerinden bir başka yerde, ücret karşılığında ve işverenin belirlediği biçimde ürün üreten veya hizmet sunan kişi, evde çalışma adı verilen uygulamayı gerçekleştirmektedir ve ev işçisidir. Ekipmanın, malzemenin ve diğer girdilerin kimin tarafından sağlandığı bu tanımda önemli değildir.

177 sayılı Sözleşmeyi onaylayan her ülke, ev işçilerinin durumunu geliştirmeyi

amaçlayan bir "evde çalışma ulusal politikası" kabul edecek, bunu uygulayacak ve düzenli aralıklarla gözden geçirecektir.

Bu konudaki ulusal politikalar, ev işçileri ile diğer ücretliler arasında eşitliğin sağlanmasını mümkün olduğunca teşvik edecektir. Ev işçilerinin kendi tercih ettikleri örgütleri kurması ve bunlara üye olması ve bunların faaliyetlerine katılması, istihdamda ve meslekte ayrımcılığa karşı korunması, işçi sağlığı ve iş güvenliği alanında korunması, ücretlendirilmesi, yasal sosyal güvenlik alanında korunması, eğitimden yararlanması, çalışmaya başlamada asgari yaş ve analığın korunması gibi konularda, ev işçileri ile diğer işçiler arasında eşitliğin sağlanması teşvik edilecektir. İşçi sağlığı ve iş güvenliğine ilişkin ulusal yasalar ve yönetmelikler evde çalışma için de geçerli olacaktır. Evde çalışma konusunda bir denetim sistemi getirilecektir.

Türkiye 2001 yılı başlarında henüz bu Sözleşmeyi onaylamamıştı.

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün doğrudan eve-iş-verme ile ilgili olmasa da, bu sistemde çalışanların hak ve çıkarlarını korumayı da içeren bir belgesi, 26 sayılı Sözleşmedir. 26 no.lu Sözleşme evde ücret karşılığında çalışanlar için de bir asgari ücretin saptanması gerektiğini belirtmektedir. Türkiye bu Sözleşmeyi onaylamıştır, ancak Hükümet, bu hükmün gereğini yerine getirmede için ILO tarafından sürekli olarak eleştirilmektedir.

Ne Yapılabilir?

Eve-iş-verme sisteminin yeniden hortlanması, kapitalizmin Altın Çağ'ının 1970'li yıllarda sona ermesi ve kapitalizmin sürekli durgunluk dönemine girmesiyle birlikte gerçekleşti. Bu sorunun en hızla yaygınlaştığı ülkelerin başında İngiltere gelmektedir. Örneğin, 1981 yılında İngiltere'de evlerde bir ücret karşılığı mal üreten veya hizmet sunanların sayısı 281 bindi. İngiltere'de bu konu 1978 yılında Sendikalar Kongresi'nin (TUC) gündemine girdi. TUC, evde çalışmanın bir düzen altına sokulması ve ev işçilerinin sendikalara üye yapılması için çalışmalar sürdürülmesini savundu; evde çalışmayı teşvik etme niyetinde

olmadığını açıkladı ve işyerlerinde çalışan işçilerin sahip oldukları hakların evde çalışan işçilere de sağlanmasını talep etti.²⁸ İngiliz sendikaları bu konuda çalışmalarını sürdürdüler. Ancak ağırlık, tele-çalışmaya kaydı. Örneğin, 25 Ocak 2000 tarihinde hazırlanan bir davranış kuralları taslağında şunlar talep ediliyordu:²⁹

- Tele-işçiler, kendi hesabına çalışan kişiler değil, işletmenin işçileri kabul edilmelidir.
- Tele-işçilerin işverenle yaptıkları akitte, kendilerinin düzenli aralıklarla işyerine gitmesine ilişkin bir hüküm konmalıdır.
- Tele-işçinin evde bu çalışma için ayrı bir odası ve ayrı bir telefonu olması ve ısıtma ve aydınlatma giderleri için kendisine ek ödeme yapılmalıdır.
- Tele-işçiler düzenli olarak toplanmalı ve giderlerinin işverence karşılanacağı bir biçimde tele-işçiler arasında elektronik posta ve telefon bağlantıları sağlanmalıdır.
- Tele-işçi ve bağlı olduğu kişi arasında her hafta düzenli görüşme yapılmalıdır.
- Tele-işçilere de işyerinde çalışan işçilerle aynı ücret ve diğer haklar verilmelidir. Tele-işçilerin çalışma süreleri belirlenmelidir. Tele-işçilerin meslekte gelişmeleri ve sunulan eğitim olanaklarından yararlanmaları sağlanmalıdır.
- Tele-işçinin evinde kullandığı tüm bilgisayar ekipmanı işverence sağlanmalıdır ve bunların bakımı işverence yaptırılmalıdır. Çalışma sırasında veya çalışmaya bağlı kazalarda ve yaralanmalarda işveren sorumlu olmalıdır.
- Tele-işçiler sendika temsilcisiyle görüşebilmeli ve çalışma saatları içinde gerçekleştirilecek sendika toplantı-

larına katılabilmelidir. İşçi sağlığı ve iş güvenliği görevlileri tele-işçiye evinde ziyaret ederek denetim yapabilmelidir.

- Tele-işçiler, isterlerse, işyerinde çalışma hakkına da sahip olmalıdır.

Bu isteklerin çoğu günümüz Türkiye'sinde ve hatta Avrupa'da henüz gerçekleşme aşamasında değildir.

Bu koşullarda, Türkiye'de giderek yaygınlaşan bu tehdide karşı ne yapılabilir, ne yapılmalı?

Bu konuda birinci hedef, eve-iş-verme sisteminin "istisna akdi" değil, "hizmet akdi" olduğunun, eve-iş-verme sistemi içinde çalışan kişinin, kendi hesabına çalışan bir kişi değil, bir ücretli işçi olduğunun anlaşılması, işçilere ve siyasi partilere anlatılması, bu doğrultuda gerekli yasal düzenlemelerin yapılmasının sağlanmasıdır.

Eve-iş-verme sistemi içinde çalışanların sendikalarda örgütlenebilmesi olanakları bugün pek yoktur. Bu biçimde çalışan kişilerde bu eğitim bulunmadığı gibi, yürürlükteki mevzuat da buna uygun değildir.

Sendikalar eve-iş-verme sistemine ancak çok istisnai durumlarda olumlu yaklaşmalıdır. Eve-iş-verme sistemi içinde çalışma, kaçak işçiliğin, yürürlükteki mevzuatın açıklarından yararlanılarak daha da ezici hale getirilmiş biçimlidir. Sendika üyeleri ve kamuoyu, eve-iş-verme uygulamalarına karşı uyarılmalıdır. Ayrıca, bu sistem vergi kaçakçılığı ile birlikte gelişmektedir. Eve-iş-verme sistemi kayıt-dışı sektörün ana unsurlarından biridir. Bu yasadışı uygulamalar konusunda Maliye Bakanlığı birimlerine bilgi verilebilir; bu konudaki yasaların gerektiği gibi uygulanması sağlanarak eve-iş-verme sistemi en azından kısıtlanabilir.

Bu konuda bazı başka ülkelerde karşılaşılan sorunların ve sendikalarca geliştirilen mücadele araçlarının değerlendirilmesi, Türkiye'deki arayışlara katkıda bulunacaktır. ■

28 TUC, *Homeworking*, A TUC Statement, Londra, 1985, 29 s.

29 *Teleworking: A Trade Union Perspective*: www.eto.org.uk/faq/faq01.htm.

OCAK'2001 GIDA HARCAMASI

TÜRK-İŞ Araştırma Merkezi tarafından yapılan çalışmanın sonuçları, Ocak 2001 ayı itibarıyla yapılması gereken asgari gıda harcaması tutarının bir önceki aya göre yüzde 1,1 oranında artışla 177 milyon 358 bin liraya ulaştığını gösterdi. Gıdada bu ay gerçekleşen fiyat artış oranı, Ocak ayı itibarıyla son beş yılın en düşük değeri oldu. Ancak, geçtiğimiz yılın başında uygulamaya konulan "ekonomik istikrar program"ın olumlu bir sonucu olarak değerlendirilen fiyat artışlarındaki bu gerileme, büyük ölçüde geniş halk kesimlerinin talepleri geriletilecek sağlandı.

Nitekim, fiyat derleme çalışmalarının yapıldığı iş yerleri ve semt pazarlarında yapılan görüşmelerde esnafın en fazla şikayet ettiği konu, talep yetersizliğinden satışların gerilediği üzerinde yoğunlaştı. Başta çalışanlar olmak üzere dar ve sabit gelirli kesimlerin gelir artışlarının, Uluslararası Para Fonu (IMF)'nin öngördüğü politika doğrultusunda "hedeflenen enflasyon"la sınırlı tutulmasının sonucu, genel ve yaygın bir ifadeyle "boğazdan kısıntı yapılması"nı beraberinde getirdi.

Günlük yaşamında elektrik, doğalgaz, ulaşım,

Piyasalardaki durgunluk fiyat artış hızını yavaşlattı.

Gıda fiyatlarındaki aylık artış yüzde 1,1 oldu.

Dört kişilik ailenin asgari gıda harcama tutarı 2001 yılının ilk ayında 177 milyon 358 bin lira olarak hesaplandı.

"Mutfak enflasyonu" oniki aylık yüzde 40,4; yıllık ortalama yüzde 46,2 oranında gerçekleşti.

Bugünkü şartlarda insanca yaşayabilmek için yapılması gerekli asgari harcama tutarı olan yoksulluk sınırı 540 milyon liraya ulaştı.

Dar ve sabit gelirli çalışanların gelirlerindeki artış, zorunlu gıda harcamasındaki artışın gerisinde kaldı. Satınalma gücündeki bu gerileme piyasalara durgunluk olarak yansıyor

kira gibi zorunlu harcamalarından tasarruf imkanı bulamayan dar ve sabit gelirli kesimler, çözümünü genellikle yapılması zorunlu gıda harcamalarını kısmakta buluyorlar.. Böylece "sağlıklı ve dengeli beslenmek" yerine "karın doyurmak" ön plana geçiyor.

TÜRK-İŞ Araştırma Merkezi'nce "gıda harcaması" ile ilgili yapılan hesaplama da, farklı yaş ve cinsiyet gruplarına göre bilimsel veriler çerçevesinde oluşturulan beslenme kalıbı esas alınmaktadır. Bir işçinin ailesi ile birlikte, fizyolojik ihtiyaçları ile tutarlı, yeterli ve dengeli beslenmesini sağlamak için gerekli olan kalori sayısı ve bunu karşılayacak besinlerin cins ve miktarı esas alınarak, çalışanların yoğun olarak alışveriş yaptıkları yerlerden fiyatlar derlenmekte ve yapılması gereken asgari düzeydeki gi-

Tablo 1: Dört Kişilik Ailenin Gıda Harcaması (TL/Ay)

	Ocak'2000	Aralık'2000	Ocak'2001
Yetişkin İşçi	34.829.000.-	47.997.000.-	48.653.000.-
Yetişkin Kadın	29.100.000.-	40.169.000.-	40.610.000.-
15-19 Yaş Grubu Çocuk	36.882.000.-	51.391.000.-	52.092.000.-
4-6 Yaş Grubu Çocuk	25.541.000.-	35.787.000.-	36.003.000.-
TOPLAM	126.353.000.-	175.345.000.-	177.358.000.-

* Gıda harcaması tutarı bin liraya tamamlandığından toplamda farklılık söz konusu olabilmektedir.

Tablo 2: Gıda Harcamasındaki Değişim

	Ocak 1998	Ocak 1999	Ocak 2000	Ocak 2001
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	4,5	1,6	2,8	1,1
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	4,5	1,6	2,8	1,1
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	118,4	62,4	47,1	40,4
12 aylık ortalamalara göre değişim oranı (%)	90,9	84,5	51,9	46,2

da harcamasına ulaşılmaktadır.

"Gıda Harcaması" çalışmasının Ocak 2001 ayı sonuçlarına göre:

- Ankara'da yaşayan dört kişilik bir ailenin sağlıklı beslenebilmesi için yapması gereken asgari harcama tutarı **bir önceki aya göre yüzde 1,1** oranında artışla 177 milyon 358 bin lira oldu. Böylece bir önceki aya göre mutfaftaki ek harcama gereği sadece 2 milyon lirayla sınırlı kaldı.
- Gıda harcaması tutarı **son bir yıl itibariyle yüzde 40,4** oranında arttı. Bir önceki yılın Ocak ayında yapılması gereken gıda harcaması tutarı 126 milyon 353 lira olarak hesaplanmıştı. Gıda fiyatlarındaki gerileme eğilimi bu ay da devam etti. Ancak gıda için, bir önceki yıla göre bugün yaklaşık 51 milyon lira daha fazla harcamak zorunluluğu ortaya çıktı.

- **Oniki aylık ortalamalara göre**, gıda harcaması tutarındaki değişim oranı yüzde 46,2 olarak gerçekleşti.

Gıda harcaması çalışmasına temel alınan beslenme kalıbı içindeki maddelerin fiyatlarında Ocak 2001 itibariyle önemli bir değişiklik söz konusu olmadı. Süt, peynir, et, tavuk, yumurta, ekmek, şeker, reçel, pekmez, kuru fasulye, mercimek, barbunya, pirinç, bulgur, ayçiçek yağı, baharat, salça gibi temel gıda maddelerinin fiyatları bir önceki aya göre değişmedi. Buna karşılık hamsi, nohut, marmara, un, irmik, tereyağı, margarin, zeytinyağı fiyatlarında artış görüldü. Tereyağında yüzde 21,1, marmarada yüzde 9,8, unda yüzde 14,0, nohutta yüzde 7,5 oranlarındaki artış dikkati çekerken, bazı balık çeşitleri ile siyah zeytin ve bazı supermarketlerde yürütülen promosyon çerçevesinde çay ürünlerinde, bir önceki aya göre fiyat gerilemesi de söz konusu oldu.

Bilindiği üzere, Devlet İstatistik Enstitüsü'nün yaptığı

hanehalkı tüketim harcamaları anketinin sonuçlarına göre, hanelerin toplam harcamaları içinde gıda harcamalarının payı yüzde 32,9 oranı ile ilk sırayı almaktadır (gıda, içki, tütün harcamalarının payı yüzde 35,6). Gıda yanı sıra yapılmak gereken kira, ulaşım, yakacak, giyim, eğitim, kültür gibi temel gereksinimler de dikkate alındığında dört kişilik ailenin zorunlu giderleri için yapması gereken aylık harcama tutarı ortaya çıkmaktadır. Bir anlamda **yoksulluk sınırı** olarak da nitelendirilen bu tutar, **Ocak 2001 ayında 539 milyon 082 bin lira** olarak hesaplanmıştır.

Bu tutar ile elde edilen gelir arasındaki fark, çalışanların içinde bulunduğu geçim sıkıntısının boyutlarını ortaya koyan en önemli gösterge olmaktadır. Aşağıdaki tabloda; gıda için yapılması gereken aylık gıda harcaması ile günümüz koşullarında insan onurunun gerektirdiği yaşama düzeyini sağlayacak yoksulluk sınırı yanı sıra, en düşük işçi ve memur aylığı ile çeşitli

Tablo 3: Gıda Harcaması, Yoksulluk Sınırı ve En Az Gelir Düzeyi

	Ocak 2000	Temmuz 2000	Ocak 2001
Gıda Harcaması (TL/Ay)	126.353.000.-	151.245.000.-	177.358.000.-
Yoksulluk Sınırı (TL/Ay)	384.052.000.-	459.711.000.-	539.080.000.-
Net Asgari Ücret (TL/Ay)	80.550.900.-	86.922.900.-	102.369.600.-
15/1 Hizmetli Maaşı (TL/Ay)	121.079.000.-	141.080.000.-	163.490.000.-
SSK En Az Emekli Aylığı (TL/Ay)	88.975.810.-	104.019.920.-	121.910.029.-
BAĞ-KUR En Az Emekli Aylığı (TL/Ay)	51.043.225.-	62.679.003.-	92.493.487.-
EMEKLİ SANDIĞI En Az Emekli Aylığı (TL/Ay)	124.060.000.-	141.900.000.-	164.420.000.-

sosyal güvenlik kuruluşları tarafından ödenen en az emekli maaşı tutarları yer almaktadır.

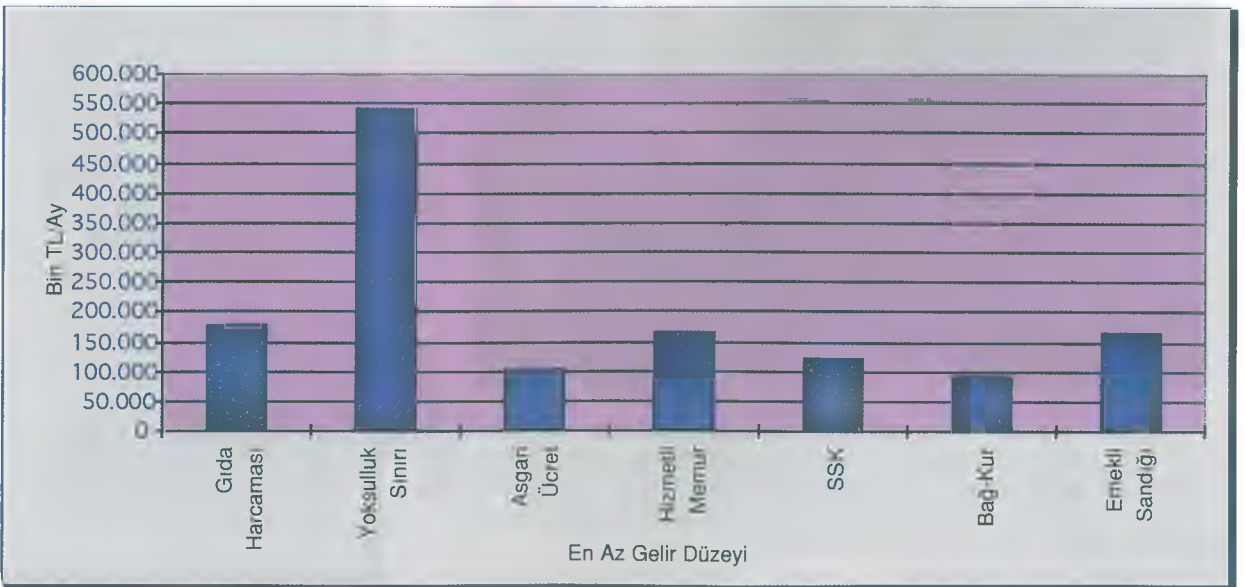
Buna göre, Ocak ayı itibarıyla son bir yıl içinde yoksulluk sınırı 155 milyon lira ve gıda harcaması tutarını 51 milyon lira artış göstermiştir. Buna karşılık asgari ücretteki artış 22 milyon lira, en düşük memur maaşı ise

42 milyon lira artmıştır. SSK'dan en düşük dereceden emekli maaşı alan bir işçinin geliri bir yılda 33 milyon lira, Emekli Sandığı'ndan en düşük aylık alan memur emeklisi 40 milyon lira ve Bağ-Kur'dan aylık alan esnaf emeklisi ise 41 milyon lira artmıştır.

Dar ve sabit gelirli kesimlerin gelirlerinde meydana

gelen artış, gıda harcamasındaki artışı bile karşılamaktan uzak kalmaktadır. Elde ettiği gelir ile açlık ve yoksulluk içinde yaşamını sürdürmek durumunda olanların gelirlerinin, gerçekleşen enflasyon oranı kadar artırılması, gerçekte bu kesimlerin içinde bulunduğu şartların daha da kötüleştirilmesi anlamını taşımaktadır. ■

Ocak 2001'de Gıda Harcaması, Yoksulluk Sınırı ve En Az Gelir Düzeyi

ZİYARETLER

USEK'TEN TÜRK-İŞ'E ZİYARET

Yeni kurulan Ulusal Demokrat Sendikalar Konfederasyonu (USEK) Genel Başkanı Kamil Aydoğan ve Yönetim Kurulu üyeleri, TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral'i ziyaret etti. Görüşmede bir konuşma yapan Bayram Meral, Türkiye'nin en büyük sorununun işsizlik ve yoksulluk olduğunu belirterek "Bu mantıkla gidilirse gün gelecek hükümet işçinin, memurun parasını ödeyemeyecek" dedi. Aydoğan ise konfederasyonun yeni kurulduğunu belirterek ülkenin daha iyi yönetilmesi ve güven sorununun aşılması için toplumsal örgütlerin artması gerektiğini belirtti. Memurların yüzde 87'sinin kendisini ifade edecek bir kurum bulamadıkları için sendikali olmadığını dile getiren Aydoğan, "Örgütlü olmak yetmiyor, tepkiyi ortaya koymak gerekiyor" diye konuştu.

Finlandiya Parlamentosu İnsan Hakları Komisyonu Başkanı ve Anayasa Komisyonu Başkan Yardımcısı Riitta Prusti TÜRK-İŞ'i ziyaret etti. Genel Başkan Bayram Meral ve Yönetim Kurulu üyeleriyle görüşen Prusti'ye ziyaretinde ANAP İstanbul Milletvekili Emre Kocaoğlu da eşlik etti.

TÜRK-İŞ'TEN VAHŞİ SALDIRIYA KINAMA

- TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu adına yapılan açıklamada Diyarbakır Emniyet Müdürü Gaffar Okkan ile beş koruma polisinin şehit olduğu saldırı nefretle kınandı. TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu açıklamasında şöyle denildi:

"Diyarbakır Emniyet Müdürümüz Gaffar Okkan ile beş polisimizin şehit edilmesi bizleri derinden üzmüştür. Sorumluların Türkiye'deki huzur ortamına gölge düşürmek isteyenler olduğu bellidir. Fakat huzur ve barış düşmanlarını, amaçlarına ulaşamayacaklardır. Bu tür hain saldırılar ne devletimizin ne de güvenlik güçlerimizin terörle mücadele azmini ve kararlılığını kıramaz.

Saldırıyı nefretle kınıyor, şehit polislerimize Allaha rahmet, başta şehit polislerimizin aileleri olmak üzere Türk halkına başsağlığı, olayda yaralanan polis memurlarına acil şifalar diliyoruz."

TOPLU SÖZLEŞMELERDE SON DURUM

2000 yılının en kapsamlı grup toplu iş sözleşmesi olan tekstil işyerlerinde çalışan TEKSİF Sendikasına üye 54 bin işçi, 21 Şubat 2001'de greve çıkıyor.

2001 yılında yenilenecek kamu işyerleri ile ilgili tesbit ve yetki prosedürleri tamamlanmak üzere, görüşmeler yakında başlıyor.

30 Ocak 2001 itibarıyla toplu iş sözleşmelerinde son durum şöyle:

GÖRÜŞMELERİ DEVAM EDEN SÖZLEŞMELER

Sendika	İşyeri	Yürürlük	İşçi Sayısı
T. Maden-İş	3 İşyeri	1.1.2001	1939
Petrol-İş	13 Değişik İşyeri	Değişik Tarihler	1741
Tekgıda-İş	9 Değişik İşyeri	Değişik Tarihler	1958
Tekstif	100 Değişik İşyeri	Değişik Tarihler	15000
Tezkoop-İş	14 Değişik İşyeri	Değişik Tarihler	1734
Toleyis	8 Değişik İşyeri	Değişik Tarihler	1500

UYUŞMAZLIKTAKİ OLAN SÖZLEŞMELER

Sendika	İşyeri	Yürürlük	İşçi Sayısı
T. Maden-İş	Doğan Madencilik	1.10.2000	193
	Manyezit A.Ş.	1.10.2000	141
	Yeni Çeltik	1.1.2001	810
	KÜMAŞ	1.1.2001	243
Petrol-İş	10 Değişik İşyeri	Değişik Tarihler	1649
Tekgıda-İş	Çaycılar Gıda ve Çay San. A.Ş.	1.9.1999	117
Selülöz-İş	5 Değişik İşyeri	Değişik Tarihler	789
Tezkoop-İş	Çanakkale 18 Mart Üniversitesi	Yeni	24
Toleyis	USAŞ	1.10.2000	1552
	2 Değişik İşyeri	Değişik Tarihler	235

GREV KARARI ALINAN VE UYGULANAN İŞYERLERİ

Sendika	İşyeri	İşçi Sayısı	Grev Kararı Tarihi	Grev Başlangıç Tarihi
T. Maden-İş	Birlik Madencilik			9.8.2000
	Çayeli Bakır İşletmeleri	268		7.12.2000
Tekgıda-İş	Antibirlik	127	11.1.2001	
Tekstif	Tekstil İşverenleri Sendikasına Bağlı İşyerleri	54000		21.2.2001
Ağaç-İş	SETAŞ A.Ş.	250		25.5.2000
Selülöz-İş	Kartonsan	218	1.15.2001	
	Toprak Kağıt	181	1.15.2001	
	Toprak Temizlik	157	1.15.2001	
Tezkoop-İş	Antibirlik	842	12.1.2001	
	Dışişleri Bakanlığı	133	4.1.2001	
	Çorum İl Özel İdare	19	24.1.2001	

3 Aralık 2000

- ✓ DİE'den yapılan açıklamada 2000 yılı Kasım ayında bir önceki aya göre toptan eşya fiyatlarının yüzde 2.4, tüketici fiyatlarının ise yüzde 3.7 oranında artış gösterdiği kaydedildi. DİE'nin hesaplamalarında TEFE'de yıllık enflasyon yüzde 39.1, TÜFE'de ise yüzde 43.8 olarak belirlendi.
- ✓ DİE'nin açıkladığı Kasım ayı enflasyon rakamları ile memur maaşlarına ek olarak yüzde 6 oranında zam yapılması gerektiği bildirildi

4 Aralık 2000

- ✓ Emek Platformu Dönem Sözcüsü ve Memur-Sen Genel Başkanı Fatih Uğurlu, "Hükümet sorunlarımızı çözmezse Emek Platformu olarak birlik ve bütünlük içerisinde eylemlerimizi çitayı daha da yükselterek tüm Türkiye'ye dalga dalga yaymaya kararlıyız" dedi.
- ✓ TÜRK-İŞ'e bağlı Sağlık-İş Sendikası Genel Başkanı Mustafa Başoğlu, basın mensuplarına verdiği yemekte yaptığı konuşmada, ekonomide kötüye gidişin muhalefetin biraraya gelmesiyle durdurulabileceğini söyledi.
- ✓ İşçi emeklilerinin Aralık aylıkları belirlendi. Buna göre en düşük emekli işçi aylığı 119 milyon 51 bin liraya, en yüksek işçi emekli aylığı ise 226 milyon 27 bin liraya yükseldi.
- ✓ Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Yaşar Okuyan, İl Sigorta Müdürleri ile yaptığı toplantıda SSK olarak 3 milyar dolar tasarruf sağladıklarını ancak bankalara 8 milyar dolar kaptırdıklarını söyledi.

5 Aralık 2000

- ✓ Petrol-İş Sendikası Genel Başkanı Mustafa Öztaşkın, POAŞ'tan çıkarılan işçilerin yatay geçişi konusunda verilen sözlerin en

kısa zamanda yerine getirilmesini istedi. Öztaşkın, POAŞ'tan 1,5 ay önce çıkarılan bin 200 işçinin halen ihbar sürelerini kullandıklarını, 2 Ocak'tan itibaren de kıdem tazminatlarının ödenerek fiili çıkışlarının gerçekleştireceğini hatırlattı.

- ✓ Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Yaşar Okuyan, SSK'ya 10 milyar liranın üzerinde prim borcu olan şirket ve kuruluşların her altı ayda bir kamuoyuna teşhir edileceğini, bu uygulamaya Ocak ayından itibaren başlanacağını bildirdi.
- ✓ CHP Genel Başkanı Deniz Baykal, TÜRK-İŞ Genel Merkezi'ni ziyaret etti.

6 Aralık 2000

- ✓ TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral, gazetecilere yaptığı açıklamada, "Görünen odur ki, IMF'nin ortaya koyduğu program iflas etmiştir. Bugün ekonomide bazı olumsuzluklar varsa, bu IMF'den kaynaklanmaktadır. İşçi, memur ve emeklinin fedakarlık edecek gücü kalmadı. Bizim artık fedakarlık yapacak halimiz yok. Fedakarlığı, devleti talan edenler, yağmalayanlar yapsın" dedi.

7 Aralık 2000

- ✓ 2001 yılında uygulanacak vergi düzenlemeleri kapsamında yeniden belirlenen vergi dilimleri açıklandı. Buna göre ilk yüzde 15'lik dilim 2 milyar 800 milyon lira; yüzde 20'lik dilim 2 milyar 800 bin-7 milyar lira arası; yüzde 25'lik dilim de 7 milyar lira-14 milyar lira arası olarak uygulanacak.
- ✓ TÜRK-İŞ'e bağlı TEKSİF Sendikası Genel Başkanı Zeki Polat, Sümerbank İşletmelerinin zarar ettiğini ve özelleştirilerek sermayeye peşkeş çekildiğini öne sürdü.
- ✓ Demirbank çalışanları bankanın fona devredilmesini sloganlarla protesto etti.

8 Aralık 2000

- ✓ TÜRK-İŞ'e bağlı TÜRK-HARB-İŞ Sendikası Genel Başkanı Orhan Atay, yaptığı yazılı açıklamada Türk ekonomisinin maliye tarafından değil, IMF tarafından idare edildiğini öne sürerek, "IMF Maliye'nin yerine geçti" dedi.

9 Aralık 2000

- ✓ KESK, 5'nci kuruluş yıldönümünü kutladı. Genel Başkan Siyami Erdem yaptığı açıklamada KESK'in mücadelesinin yalnızca toplu sözleşme ve grev hakkı elde etmek olmadığını, mücadelelerinin aynı zamanda demokrasi, özgürlük, barış mücadelesi olduğunu bildirdi.

10 Aralık 2000

- ✓ Özelleştirmeden Sorumlu Devlet Bakanı Yüksel Yalova, özelleştirme kapsamındaki KİT'lerin bu güne kadar olan zararlarının 10 milyar dolar olduğunu açıkladı.

11 Aralık 2000

- ✓ TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral, gazetecilere yaptığı açıklamada, işverenlerin son günlerde krizi bahane edip işten çıkarmalara gerekçe hazırladıklarını hatırlatarak sermaye sahiplerinin böyle bir tutum içerisine girmeleri durumunda sokakta rahat gezemeyeceklerini söyledi.
- ✓ Asgari Ücret Tespit Komisyonu, beşinci toplantısını gerçekleştirdi. Toplantıda yeni asgari ücrete ilişkin rakamların değerlendirildiği, asgari ücretin 18 Aralık'ta yapılacak olan toplantıda açıklanabileceği bildirildi.

13 Aralık 2000

- ✓ Emek Platformu Başkanlar Kurulu toplandı.

Toplantıda, "1 Aralık üretimden gelen gücün kullanılması" eylemi ve son günlerde yaşanan ekonomik, sosyal ve ekonomik gelişmeler değerlendirildi. Başkanlar Kurulu, Hükümetin emekçilerin istemlerini dikkate almaması durumunda 1 Aralık eylemini aşacak yeni eylemler yapma kararı aldı.

16 Aralık 2000

- ✓ Petrol-İş tarafından hazırlanan "Mali Kriz ve İflas Eden IMF Politikaları" başlıklı raporda ekonomiye ilişkin beklentilerin olumsuzluğunun gelecek Nisan ayına kadar devam edeceği, enflasyonun ve faizlerin yükseleceği, devleşasyon ile iflasların yaşanacağı kaydedildi.

17 Aralık 2000

- ✓ TÜRK-İŞ'e bağlı BASİSEN Sendikası Genel Sekreteri Cihanser Keskin bu yıl 10 bine yakın banka çalışanının işine son verildiğini belirterek bankacılık mesleğinin giderek kan kaybettiğini söyledi.

18 Aralık 2000

- ✓ Asgari Ücret Tespit Komisyonu, asgari ücretin 16 yaşından büyükler için brüt 139 milyon 950 bin lira, 16 yaşından küçükler için de brüt 118 milyon 950 bin 500 lira olarak belirledi. Asgari ücretle çalışan 16 yaşından büyük bir işçinin eline vergi, SSK primi ve diğer kesintilerden sonra 102 milyon 369 bin lira, 16 yaşından küçük bir çalışanın eline ise 87 milyon 506 bin lira geçecek. Karara TÜRK-İŞ muhalefet şerhi koydu.

- ✓ TÜRK-İŞ Genel Eğitim Sekreteri Salih Kılıç açıklanan asgari ücreti kabul etmediklerini belirterek DİE'nin brüt 153 milyon lira olması yönündeki önerisinin Hazine'nin baskısıyla kabul edilmediğini söyledi.

19 Aralık 2000

- ✓ Devlet Bakanı Şükrü Sina Gürel'in özelleştirme kapsamına alınan Eti Holding, Makine Kimya'nın bazı fabrikaları ve Türk Şeker'in özelleştirilmesine, stratejik önemleri dolayısıyla karşı çıktığı bildirildi.

20 Aralık 2000

- ✓ TBMM bütçe görüşmeleri tamamlandı. Buna göre 2001 yılı bütçesi 48 katrilyon 360 trilyon lira olarak belirlendi. 2001 yılında enflasyon hedefi TÜFE'de 12, TEFE'de yüzde 10 olarak tespit edildi.

21 Aralık 2000

- ✓ Hükümetin IMF'ye verdiği 3'ncü ek niyet mektubu açıklandı. Mektupta hükümet, 2001 yılında memurlara enflasyon farkı ve refah payı ödemeyeceği taahhüdünde bulunuyor.

6 Ocak 2001

- ✓ Bağ-Kur emeklilerinin Ocak aylıkları belirlendi. En düşük emekli aylığı 92 milyon 493 bin 487 lira, en yüksek emekli aylığı ise 305 milyon 68 bin 557 lira oldu.
- ✓ Eti Holding A.Ş. ile Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.'nin özelleştirme kapsamına alınmasına ilişkin Özelleştirme Yüksek Kurulu Kararı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi.

8 Ocak 2001

- ✓ TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral, HAK-İŞ Genel Başkanı Salim Uslu, DİSK Genel Başkanı Süleyman Çelebi, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Yaşar Okuyan'ı ziyaret ederek iş güvencesine ilişkin tasarının bir an önce yasalaşmasını istedi.

- ✓ Türk Metal Sendikası Genel Başkanı Mustafa Özbek, Sendikasının Başkanlar Kurulu toplantısında yaptığı konuşmada "Hükümetin seçim meydanlarında dağıttığı vaatlerin hiçbirini gerçekleştirmediği" görüşünü savundu.

9 Ocak 2001

- ✓ Emek Platformu Başkanlar Kurulu Toplantısı yapıldı.

10 Ocak 2001

- ✓ Sosyal Güvenlik Yüksek Danışma Kurulu, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Yaşar Okuyan'ın başkanlığında toplandı.
- ✓ TGS Genel Başkanı Ziya Sonay, 10 Ocak Gazeteciler Günü dolayısıyla yaptığı açıklamada Türk basınının bugün hızla çöküşe doğru gittiğini bildirerek bu durumdan kurtulmak için herkesi göreve çağırdı.

16 Ocak 2001

- ✓ TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu İzmir'de toplandı.

17 Ocak 2001

- ✓ Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın İşkolları İstatistiği'ne ilişkin Tebliği Resmi Gazete'de yayımlandı. İstatistikte toplam işçi sayısı 4 milyon 537; toplam sendikalı işçi sayısı 2 milyon 580 bin 927 olarak gösterildi. Temmuz 2000'de yüzde 10 barajını aşamayan TÜRK-İŞ'e bağlı Koop-İş

ve TUMTİS sendikaları ile DİSK'e bağlı Gıda-İş, Nakliyat-İş, Sosyal-İş, Tekstil sendikaları yüzde 10 barajını aşarak tekrar toplu sözleşme yapma hakkını elde etti.

19 Ocak 2001

- ✓ TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu adına yapılan açıklamada, Fransız Parlamentosu'nun sözde Ermeni Soykırımı Karar Tasarısı'nı kabulü protesto edildi. Açıklamada Fransız mallarının boykot edilmesi çağrısı yapıldı.

20 Ocak 2001

- ✓ TÜRK-İŞ'i ziyaret eden USEK Genel Başkanı Kamil Aydoğan, memurların yüzde 87'sinin kendilerini ifade edebilecek bir kurum bulamadıklarını söylerken, TÜRK-İŞ Başkanı Bayram Meral de kamu çalışanları ile işçilerin sıkıntılarının ortak olduğunu belirterek, suskun toplumların sonunda büyük faturalar ödediğini söyledi.

22 Ocak 2001

- ✓ TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu, Bor madenlerinin özelleştirilmesinin ulusal çıkarlara aykırı olduğunu vurgulayarak bor madenlerinin özel sektöre devrinin Türkiye'nin elindeki önemli bir ekonomik silahın, yeniden Türkiye'ye çevrilmesine neden olacağına dikkat çekti.

24 Ocak 2001

- ✓ TÜRK-İŞ, Başbakanlıkta bekletilen İş Güvencesi Yasa Tasarısı'nın biran önce hayata geçirilmesi amacıyla teşkilata

birer yazı metni göndererek, bu metnin tüm işkolları ve bölgelerdeki şube yöneticileri, işyeri sendika temsilci ve baştemsilcileri ile üyeleri tarafından kendi illerindeki milletvekillerine mektupla ya da faksla iletilmesini istedi.

25 Ocak 2001

- ✓ TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu tarafından yazılı olarak yapılan açıklamada, Diyarbakır'da emniyet güçlerine yapılan silahlı saldırının nefretle kınandığı belirtilerek, hayatını kaybeden Emniyet Müdürü ve polislere Allah'tan rahmet, kalanlarına sabır dileğinde bulunuldu.
- ✓ Piyasalardaki durgunluğun fiyat artış hızını yavaşlatmasıyla Ocak ayında 4 kişilik bir ailenin gıda giderlerinin yüzde 1.1'lik artış ile 177 milyon lira olarak gerçekleştiği, yoksulluk sınırının da 540 milyon liraya ulaştığı bildirildi. TÜRK-İŞ tarafından yapılan araştırmaya göre; 'mutfak enflasyonu' 12 aylık yüzde 40.4 yıllık ortalama yüzde 46.2 oranında gerçekleşti.
- ✓ Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu'nun (KESK) 3. Genel Kurulu, İstanbul'da Mecidiyeköy Kültür Merkezi'nde başladı. Genel Kurulda konuşan TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral, "Nemalar, memura grevli sendika hakkı ve iş güvencesi için yapılacak eyleme iyi hazırlanın" dedi.

26 Ocak 2001

- ✓ Devlet Bakanı Yüksel Yalova, özelleştirme kapsamındaki kuruluşlarda çalışan 33 bin 357 personelden 14 bin 790 kişinin iş akdinin feshedildiğini ve bunlara 14 trilyon 625 milyar lira kıdem tazminatı ödendiğini bildirdi.

Şu sıralarda ünlü Davos kentinde toplanmakta olan Dünya Ekonomik Formu zengini daha zengin, fakiri daha fakir hale getiren ve temelinde acımasız bir özelleştirme yatan globalleşme ve küreselleşme adı ile bilinen dünya ekonomik sistemini değiştirebilmek ya da yumuşatabilmek için çareler aramaktadır.

Yurdumuzda son on yıldır emek kesiminin çekmekte olduğu sıkıntılar dar ve sabit gelirliilerin üzerinde bir kabus gibi çöreklenen ve adeta IMF güdümünü getiren hayat pahalılığı altında dar ve sabit gelirliilerin inim inim inlemesine sebep olan bu ekonomik sistemdir. Dönen ekonomi çarkı işsizliği arttırmakta yoksulluğu daha da büyötmektedir.

İşçi sendikaları özelleştirmenin hızlandırılmak istendiğı böylesi bir dönemde çalışanların haksız yere işten çıkartılmalarını ve en büyük adaletsizlik olan işsizlikle karşı karşıya gelmelerini önlemek için İş Güvencesi Yasası Tasarısı'nın bir an önce çıkarılmasını istemekte ve bu isteğine işverenlerden olumlu yanıt alamamaktadır. Buna karşılık Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı'nın işçi sendikaları yanında yer aldığı ve İş Güvencesi Yasası'nın bir an önce gerçekleştirilmesini istediğı görölmektedir. Eğer Çalışma Bakanı bu isteğinde samimi ise görevi işverenleri de bir an önce iktidara ederek Yasayı Meclis'ten geçirmektir. 1965'li yıllarda

KÖŞEMDEN

KAYA ÖZDEMİR

İŞ GÜVENCESİ VE SENDİKALAR

mecliste bulunan bir avuç işçi kökenli sendikacı milletvekilinin gayretleriyle o dönemde Meclis'ten Yeni İş Kanunu, Yeni Deniz İş Kanunu, erken emeklilik adı verilen

1186 ve 1189 sayılı kanunlarla 991 sayılı kanun TÜRK-İŞ'inde desteğı ile Meclis'ten geçirilmiş ve durum zamanın işveren konfederasyonu başkanının "12 Eylül onbeş yıl işçiler güldü biz ağladık şimdi onlar ağlayacak" biz güleceğiz gibi açıklamalarına sebep olmuştu.

12 Eylül döneminin şartları açıkça belirtmek gerekirse Anayasa ve Yasaların işverenlerin sevinmelerine sebep olacak bir tarzda gerçekleşmesine sebep olmuştur. Bu üzüntü veren durum maalesef hâlâ da kısmen devam etmektedir.

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün Sözleşmelerinin kabul edilip uygulandığı Avrupa Birliği ülkelerinde İş Güvencesi yasası uygulanmakta ve çalışanların haksız yere işten çıkartılmaları önlenmektedir. TÜRK-İŞ'in öncülüğünde son yıllarda işgüvencesi yasasının çıkartılması için gösterilen yoğun çabalar henüz sonuçlanmış değildir.

Ülkemizi içinde bulunduğu ekonomik güçlüklerden ve enflasyon belasından kurtaracak tek çare fedakarlıklar konusunda mutabakattır. İşçinin dar ve sabit gelirliilerin gösterdikleri fedakarlığı, sabrı çıkar çevreleri de göstermek aynı fedakarlığa katlanmak zorundadırlar, toplumsal mutabakatın ön şartıda bana göre iş güvencesi yasasının bir an önce çıkarılması ve çalışanların yarın endişesinden kurtarılmalıdır. ■

TÜRK-İŞ'ten Bayram ve Yeni Yıl Mesajı

2000 yılı ne yazık ki, ülkemiz, halkımız ve devletimiz açısından sorunlarla dolu bir yıl olmuştur.

Ekonomik, sosyal ve siyasal alanda yaşadığımız birçok sorun 2000 yılında da çözüme kavuşturulmamış, ağırlaşan ekonomik sorunlar halkımızı gün geçtikçe daha çok ezmiş, işsizlik, gelir dağılımındaki adaletsizlik artarak sürmüştür, özelleştirme adı altında ülkemizin hiçbir sorununa katkıda bulunmayan uygulamalarla bağımsızlığımızın temel dayanakları ve alın terimizin ürünü kamu kurum ve kuruluşları yağmalatılmış, bankalar batırılmış, batırılan bankalara kaynak bulunurken işçi ve memurun Tasarrufu Teşvik Fonu'ndaki paraları ödenmemiştir.

TÜRK-İŞ, yaşanan sorunların tümünün halka ve halkın gücüne dayanılarak aşılabacağına inanmaktadır.

Bu ülke bizimdir. Her vatandaşın gücü oranında ülkesine karşı sorumluluğu vardır. Herkesin kazancı oranında vergi vermesi, haksız kazancın, talanın, vurgunun, israfın önüne ulus olarak geçilmesi, siyasilerin ülke çıkarlarını, siyasi çıkarların önünde tutmasının sağlanması halinde ülkemizin sorunları azalacaktır. Halkımız ve işçi sınıfı, 2001 yılına umutla bakmak istemektedir.

TÜRK-İŞ, halkımızın, Türkiye'ye, cumhuriyetin değerlerine ve ülkemizin temel kazanımlarına sahip çıkacağına inanmaktadır.

Bu umutla, başta işçi sınıfımız olmak üzere tüm halkımızın kutsal ramazan bayramını ve yeni yılını candan kutlar, 2001 yılında sağlık, mutluluk ve başarılar dileriz.

TÜRK-İŞ ve BAĞLI SENDİKALAR

TÜRK-İŞ Genel Başkan: BAYRAM MERAL Bayındır Sokak No. 10 ANKARA Tel: (312) 433 31 25 (4 Hat) Fax: (312) 433 68 09 - 433 85 80 - 432 56 60		18	DOKGEMİ-İŞ Genel Başkan: NAZIM TUR Küçükpiyale Paşa Mah. Kızılay Meydanı No. 24/26 Tel: (212) 237 25 90 (5 Hat) • Fax: 237 39 89 Kasımpaşa / İST.	14
1	TARIM-İŞ Genel Başkan: BEDRETTİN KAYKAÇ Bankacı Sokak No. 10 Kocatepe / ANKARA Tel: (312) 419 04 56 (6 Hat) • Fax: (312) 419 38 47	01	TÜRKİYE YOL-İŞ Genel Başkan: BAYRAM MERAL Sümer 1 Sok. No. 18 Kızılay / ANKARA Tel: (312) 232 46 87-95 • Fax: (312) 232 48 10	15
2	ORMAN-İŞ Genel Başkan: MEHMET KAFES Ataç Sok. Selam Apt. No. 1/5-10 Yenışehir / ANKARA Tel: (312) 431 28 96 • Fax: (312) 434 12 67	01	TES-İŞ Genel Başkan: MUSTAFA KUMLU Meriç Sok. No. 23 Beştepe / ANKARA Tel: (312) 212 65 10 (20 Hat) • Fax: (312) 212 65 52	16
3	TÜRKİYE MADEN-İŞ Genel Başkan: H. HÜSEYİN KAYABAŞI Strasbourg Cad. 7/4-5 Sıhhiye / ANKARA Tel: (312) 231 73 55-56-57 • Fax: (312) 229 89 31	02	TEZKOOP-İŞ Genel Başkan: SADIK ÖZBEN Üçyıldız Cad. No. 29 Subayevleri / ANKARA Tel: (312) 318 39 79-86 • Fax: (312) 318 39 88	17
4	GENEL MADEN-İŞ Genel Başkan: ÇETİN ALTUN Mithatpaşa Mah. Nizam Cad. Şemsi Denizer Sk. No. 18 Tel: (372) 251 44 77 • Fax: (372) 253 66 35 ZONGULDAK	02	TÜRK KOOP-İŞ Genel Başkan: CAN SERT İzmir Cad. Fevzi Çakmak Sokak 15/11 Yenışehir / ANKARA Tel: (312) 230 08 55 - 229 44 80 • Fax: (312) 229 58 36	17
5	PETROL-İŞ Genel Başkan: MUSTAFA ÖZTAŞKIN Altunizade Mah. Kuşbakışı Sok. No. 25 Üsküdar / İSTANBUL Tel: (216) 391 66 67 • Fax: (216) 391 66 78	03	TÜMTİS Genel Başkan: SABRİ TOPÇU Valide Cami Sok. Küçük Langa Cad. 107/7 Aksaray / İSTANBUL Tel: (212) 530 07 43 • Fax: (212) 588 26 20	18
6	TEKGIDA-İŞ Genel Başkan: HÜSEYİN KARAKOÇ 4. Levent Konaklar Sokak Levent / İSTANBUL Tel: (212) 264 49 96-97-98 • Fax: (212) 278 95 34	04	DEMİRYOL-İŞ Genel Başkan: ERGÜN ATALAY Necatibey Cad. Sezenler Sok. 5/4 ANKARA Tel: (312) 231 80 30-31 • Fax: (312) 231 80 32	19
7	ŞEKER-İŞ Genel Başkan: ÖMER ÇELİK Karanfil Sokak No. 59 Bakanlıklar / ANKARA Tel: (312) 418 42 73-74 • Fax: (312) 425 92 58	05	TÜRKİYE DENİZCİLER Genel Başkan: TURAN UZUN Rıhtım Cad. Denizciler Sok. No. 7 Tophane / İSTANBUL Tel: (212) 292 90 81 (7 Hat) • Fax: (212) 244 52 21	20
8	TEKSİF Genel Başkan: ZEKİ POLAT Ziya Gökalp Cad. Aydoğmuş Sok. No. 1 ANKARA Tel: (312) 431 21 70-71-72-73 • Fax: (312) 435 78 26	06	HAVA-İŞ Genel Başkan: ATILAY AYÇİN İncirli Cad. Volkan Apt. 66/1 Bakırköy / İSTANBUL Tel: (212) 660 20 95 (5 Hat) • Fax: (212) 571 90 51	21
9	DERİ-İŞ Genel Başkan: YENER KAYA Gençtürk Cad. 17/3 Birlik İşhanı Aksaray / İSTANBUL Tel: (212) 522 19 89 - 526 28 65 • Fax: (212) 528 62 07	07	LİMAN-İŞ Genel Başkan: RAİF KILIÇ Necatibey Cad. Sezenler Sok. 4/5 Sıhhiye / ANKARA Tel: (312) 231 74 18 • Fax: (312) 230 24 84	22
10	AĞAÇ-İŞ Genel Başkan: MÜRSEL TAŞÇI Necatibey Cad. No. 20/22-23 Sıhhiye / ANKARA Tel: (312) 229 53 95 - 229 08 27 • Fax: (312) 231 52 19	08	TÜRKİYE HABER-İŞ Genel Başkan: CENGİZ TEKE Kültür Mah. Yüksel Cad. No. 38 Yenışehir / ANKARA Tel: (312) 431 90 44-45 • Fax: (312) 434 57 04	23
11	SELÜLOZ-İŞ Genel Başkan: ERGİN ALŞAN Ankara Cad. İpek Apt. No. 87 İZMİT Tel: (262) 321 18 99 • Fax: (262) 321 34 51	09	SAĞLIK-İŞ Genel Başkan: MUSTAFA BAŞOĞLU Hedef Sok. No. 5 Anıttepe / ANKARA Tel: (312) 231 80 45 • Fax: (312) 230 23 96	24
12	BASIN-İŞ Genel Başkan: ALİ EKBER GÜVENÇ Hanımeli Sokak No. 26/6-7 Sıhhiye / ANKARA Tel: (312) 230 29 08 - 229 85 65 • Fax: (312) 229 43 15	10	TOLEYİS Genel Başkan: CEMAIL BAKINDI İnebey Mah. Küçük Langa Cad. No. 16/18 Kat. 1 Bilir İş Merkezi Tel: (212) 530 73 82-585 52 07 • Fax: 530 72 99 Aksaray / İST.	25
13	BASİSEN Genel Başkan: METİN TIRYAKIOĞLU İstiklal Cad. 311 - Mısır Han Kat. 4 Oda. 15 Galatasaray / İST. Tel: (212) 251 99 00 • Fax: (212) 252 38 35	11	TÜRK HARB-İŞ Genel Başkan: ORHAN ATAY İnkılâp Sokak No. 20 Kızılay / ANKARA Tel: (312) 417 50 97-98-99 • Fax: (312) 417 13 64	26
14	BASS Genel Başkan: TURGUT YILMAZ Sümer 2 Sok. No. 29 Kat. 3 Kızılay / ANKARA Tel: (312) 232 50 09-11 • Fax: (312) 231 67 30	11	TGS Genel Başkan: ZİYA SONAY Basın Sarayı Kat. 2 Cağaloğlu / İSTANBUL Tel: (212) 514 06 94-96 • Fax: (212) 511 48 17	27
15	TÜRKİYE ÇİMSE-İŞ Genel Başkan: TAMER ERALAN Esat Cad. No. 43 Küçüksat / ANKARA Tel: (312) 419 58 30-34 • Fax: (312) 425 13 35	12	TÜRKİYE BELEDİYE-İŞ Genel Başkan: NIHAT YURDAKUL Korkut Reis Mah. Toros Sok. No. 9 Sıhhiye / ANKARA Tel: (312) 231 83 43-45 • Fax: (312) 232 08 74	28
16	KRİSTAL-İŞ Genel Başkan: MUSTAFA BAĞÇECİ Kazancı Yokuşu, Ağaçağı Sok. No. 3 D. 10 Taksim / İSTANBUL Tel: (212) 251 95 77 (3 Hat) • Fax: (212) 251 95 79	12	TÜRK-SEN Genel Başkan: ÖNDER KONULOĞLU Şehit Mehmet Hüseyin Sok. No. 7 Lefkoşe / KKTC Tel: (0.392) 228 24 56 • Fax: (0.392) 228 64 31	34
17	TÜRK-METAL Genel Başkan: MUSTAFA ÖZBEK Kızılırmak Mah. Eskişehir Yolu 1. km. Söğütözü / ANKARA Tel: (312) 284 40 10-17 • Fax: (312) 284 40 18	13	HÜR-İŞ Genel Başkan: ÖZAY ANDIÇ Atatürk Cad. 26/6 Candemir 7 Apt. Lefkoşe / KKTC Tel: (0.392) 227 71 56 - 227 65 75 • Fax: (0.392) 228 64 31	35